

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidatexamen

Två regeringar – ett språk?

Symboliska och moraliska uttryck i svensk kriminalpolitik

Two governments – one language?

Symbolic and moral expressions in swedish criminal policy

Författare: Jessica Israelsson & Jan Frödeberg

Handledare: Kjetil Duvold

Examinator:

Ämne/huvudområde: Statsvetenskap

Kurskod: GSK2UJ, HT2025

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 2026-01-14

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla som på olika sätt stöttat oss i arbetet med denna uppsats. Ett särskilt tack till vår handledare Kjetil Duvold som gett oss värdefull vägledning och konstruktiva synpunkter under arbetet.

Arbetet med uppsatsen har genomförts i nära och kontinuerligt samarbete mellan författarna. Uppsatsens samtliga delar har diskuterats gemensamt löpande och vi står gemensamt för uppsatsens alla delar.

Dock har arbetet delats in med ett visst huvudansvar. Jessica har haft huvudansvar för genomgången av tidigare forskning och teori, medan Jan har haft ansvar för metod, empiriskt material och genomförandet av analysen. Diskussion och slutsats har utformats gemensamt, med Jan som huvudsaklig författare i samråd med Jessica. Slutlig genomläsning, bearbetning och språkgranskning har skett gemensamt.

AI-baserade språkverktyg (ChatGPT & Gemini) har använts som stöd för språklig kontroll, omformulering och övergripande strukturering av texten, och inte som ersättning för författarnas egna resonemang.

2026-01-08

Jessica Israelsson

Jan Frödeberg

Abstract

This study examines how criminal policy reforms are linguistically legitimised in Swedish government bills during the period 2018–2025. Drawing on theories of symbolic politics and penal populism, it conducts a qualitative, theory-driven text analysis of four criminal policy bills from two governments: the Löfven/Andersson government (2018–2022) and the Kristersson government (2022–2025).

Aiming to analyse how criminal policy problems and threat images are constructed, which legitimising strategies dominate the bills, and to what extent similarities and differences between government periods can be understood as expressions of depoliticisation within criminal policy. The analysis is based on four ideal-typical categories—moralising, expert-oriented, symbolic, and instrumental—organised along two analytical dimensions: moralising versus expert-oriented legitimation, and symbolic versus instrumental criminal policy.

The findings show that criminal policy problems are primarily framed as serious societal threats related to security, public order, and the rule of law. Reform proposals are mainly legitimised through expert-oriented and instrumental language, through references to legal principles, expert assessments, and procedures. Symbolic expressions mainly serve a framing function, while explicitly moralising language is limited.

Despite differences in political leadership, the analysed bills display substantial similarities in legitimising patterns. This suggests a shared criminal policy discourse at the level of government bills, in which ideological distinctions are downplayed in favour of a formalised and institutional mode of justification. The study contributes to a clearer understanding of how criminal policy is legitimised in the legislative process and how depoliticisation may be articulated through language in formal policy documents.

Keywords

Criminal policy; symbolic politics; penal populism; government bills; political legitimacy; qualitative text analysis

Kriminalpolitik; Symbolpolitik; Penal populism; Regeringspropositioner; Politisk legitimitet; Kvalitativ textanalys

Sammanfattning

Denna studie analyserar hur kriminalpolitiska reformer legitimeras språkligt i svenska regeringspropositioner under perioden 2018–2025. Med utgångspunkt i teorier om symbolpolitik och penal populism genomförs en kvalitativ, teoridrivna textanalys av fyra

kriminalpolitiska propositioner från två regeringsperioder: regeringen Löfven/Andersson (2018–2022) och regeringen Kristersson (2022–2025).

Syftet är att undersöka hur kriminalpolitiska problem och hotbilder representeras, vilka språkliga legitimeringsstrategier som dominerar, samt i vilken mån likheter och skillnader mellan regeringsperioderna kan förstås som uttryck för en avideologisering av kriminalpolitiken. Analysen baseras på fyra idealtypiska uttryck: moraliserande, expertorienterade, symboliska och instrumentella uttryck, vilka relateras till två analytiska dimensioner – moraliserande kontra expertorienterad legitimering samt symbolisk kontra instrumentell kriminalpolitik.

Resultaten visar att kriminalpolitiska problem i huvudsak konstrueras som allvarliga samhällshot kopplade till trygghet, ordning och rättsstatens funktion. Legitimeringen av reformer präglas framför allt av expertorienterade och instrumentella uttryck, där hänvisningar till rättsliga principer, myndighetsbedömningar och genomförandelogik dominerar. Symboliska uttryck förekommer främst som inramande element, medan explicit moraliserande språk är begränsat och selektivt förekommande.

Trots olika politiska majoriteter uppvisar propositionerna betydande likheter i legitimeringsmönster. Dessa resultat indikerar en gemensam kriminalpolitisk diskurs på propositionsnivå, där ideologiska skiljelinjer tonas ned till förmån för ett formaliserat och institutionellt språkbruk. Studien bidrar därmed till en fördjupad förståelse av hur kriminalpolitik legitimeras i den lagstiftande processen och hur avideologisering kan ta sig språkliga uttryck i formella politiska texter.

Innehållsförteckning

Abstract

Keywords

Sammanfattning

1. Inledning	1
1.1. Problemformulering	1
1.2. Syfte	2
1.3. Frågeställningar	2
1.4. Avgränsningar	3
1.5. Den svenska kriminalpolitiska kontexten	3
2. Tidigare forskning	5
2.1. Politisering och ideologiska förskjutning	5
2.2. Språk, känslor, och symbolik	6
2.3. Lagstiftning, legitimitet och rättsstat	7
2.4. Tidigare forskning och forskningslucka	9
3. Teoretiskt ramverk	10
3.1. Symbolpolitik	10
3.1.1 Edelmans teori	10
3.2. Penal populism	11
3.3. Analytiska begrepp	13
3.4. Teoretisk och analytisk utgångspunkt	13
4. Metod	15
4.1. Urval, material och avgränsningar	15
4.1.1. Identifiering av analytiskt relevanta textdelar	15
4.2. Analysstrategi och kodningsförfarande	16
4.2.1. Kodningsprocess och analytisk frysning	16
4.3. AI-stöd i den rekursiva kodningsprocessen	17
4.4. Validitet och begränsningar	17
5. Empiri och analys	19
5.1. Empiriskt material och analysupplägg	19
5.2. Kodutfall per proposition	19
5.2.1. Proposition 2019/20:118 – Ungdomsövervakning	20
5.2.2. Proposition 2021/22:17 – Slopade straffrabatt för unga myndiga	20
5.2.3. Proposition 2023/24:84 – Säkerhetszoner	21

5.2.4.	Proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel.....	22
5.3.	Empirisk bedömning på regeringsnivå	23
5.3.1.	Regeringen Löfven/Andersson (2018–2022).....	23
5.3.2.	Regeringen Kristersson (2022-)	24
5.4.	Jämförande analys mellan regeringsperioderna.....	26
5.4.1.	Gemensamma drag.....	26
5.4.2.	Skiljelinjer	27
5.4.3.	Empirisk summering	31
6.	Diskussion	32
6.1.	Sammanhållande tolkningar av studiens syfte, angreppssätt och resultat	32
6.2.	Resultatens relation till tidigare forskning och teoretiska ramverk	33
6.3.	Normativa och demokratiteoretiska implikationer av kriminalpolitiken legitimering.....	33
6.4.	Metodologiska val, avståenden och studiens räckvidd	34
7.	Slutsats	36
7.1.	Sammanfattande svar av forskningsfrågorna.....	36
7.2.	Slutsatser och bidrag	36
7.3.	Framtida forskning.....	37

Referenser

Bilagor

1. Inledning

Kriminalpolitik är i dag ett av de mest centrala och omdebatterade politikområdena i Sverige. Frågor om brott, straff och trygghet ges stort utrymme i den politiska debatten och har under senare år varit föremål för en intensiv lagstiftningsaktivitet (Tham 2022). Samtidigt är kriminalpolitiska reformer inte enbart uttryck för teknisk eller juridisk styrning, utan också politiska handlingar där problem definieras, åtgärder motiveras och samhällseliga värden ges språklig form (Pettersson 2025).

Tidigare forskning har visat att kriminalpolitiken under de senaste decennierna i allt högre grad präglats av symboliska uttryck, känslomässiga appellformer och moraliska markeringar. Parallellt har forskningen pekat på en tendens till avideologisering, där traditionella ideologiska skiljelinjer mellan politiska partier i kriminalpolitiska frågor har försvagats och ersatts av ett mer gemensamt språkbruk (Loader & Sparks 2016; Hermansson 2023; Tham 2022).

Trots detta har relativt begränsad uppmärksamhet riktats mot hur dessa utvecklingstendenser tar sig uttryck i regeringens egna kriminalpolitiska propositioner. Propositionerna utgör en central del av policyprocessen där regeringen formellt presenterar och legitimerar sina reformförslag inför riksdagen. De är därmed en särskilt relevant arena för att studera hur kriminalpolitiska problem representeras och hur åtgärder motiveras språkligt inom ramen för den lagstiftande processen.

Mot denna bakgrund finns ett behov av att analysera kriminalpolitiska propositioner som politiska texter, snarare än enbart som juridiska dokument. Genom att studera propositionernas språkbruk kan studien bidra till en fördjupad förståelse av hur kriminalpolitik legitimeras och hur relationen mellan symbolik, expertkunskap och ideologi tar form i samtida svensk kriminalpolitik.

1.1. Problemformulering

Kriminalpolitiken pekar på två delvis motstridiga utvecklingslinjer. Å ena sidan framhålls en ökad användning av känslomässiga, moraliserande och symboliska uttryck i kriminalpolitiskt språkbruk, där politiska aktörer betonar otrygghet, brottsoffer och behovet av kraftfulla åtgärder. Å andra sidan beskrivs kriminalpolitiken som avideologiserad, i den meningen att partier med olika ideologisk bakgrund i hög grad delar liknande problemformuleringar, reforminriktningar och argumentationsmönster.

Samtidigt ställs höga krav på att straffrättslig lagstiftning ska motiveras genom rationella, transparenta och rättssäkra argument. I lagstiftningsprocessen förväntas regeringen redovisa

skäl, avvägningar och konsekvenser på ett sätt som gör reformerna begripliga och legitima inför riksdagen och allmänheten. Hur dessa olika legitimeringslogiker – symboliska, moraliserande, expertorienterade och instrumentella – samexisterar och kombineras i praktiken är dock mindre utforskat.

Mycket av den tidigare forskningen har fokuserat på valmanifest, valkampanjer och partipolitiska utspel, där symbolik och känslomässiga uttryck ofta är mer uttalade. Däremot har kriminalpolitiska propositioner i mindre utsträckning analyserats som språkliga och diskursiva uttryck, trots att de utgör regeringens formella och samlade problemrepresentation inför riksdagen.

Mot denna bakgrund formuleras studiens problem som en fråga om hur kriminalpolitiska propositioner i Sverige under perioden 2018–2025 legitimerar reformer genom olika språkliga uttryck, samt om det finns skillnader eller likheter i legitimeringsmönster mellan regeringar med olika ideologisk bakgrund. Särskilt relevant är att undersöka om eventuella likheter i språkbruket kan tolkas som uttryck för en gemensam, avideologiserad kriminalpolitisk diskurs.

1.2. Syfte

Syftet med studien är att analysera hur kriminalpolitiska reformer legitimeras språkligt i svenska regeringspropositioner. Genom en kvalitativ, teoridrivna textanalys undersöks hur kriminalpolitiska problem representeras och hur åtgärder motiveras genom moraliserande, expertorienterade, symboliska och instrumentella uttryck. Studien jämför kriminalpolitiska propositioner från Regeringen Löfven/Andersson (S) och Regeringen Kristersson (M-ledd) under perioden 2018–2025 i syfte att identifiera mönster, variationer och eventuella tecken på avideologisering i kriminalpolitisk legitimering.

1.3. Frågeställningar

1. Hur representeras kriminalpolitiska problem och hotbilder i regeringspropositioner under perioden 2018–2025?
2. Vilka språkliga legitimeringsstrategier dominerar i propositionerna, och hur kombineras moraliserande, expertorienterade, symboliska och instrumentella uttryck?
3. Vilka skillnader och likheter finns i hur kriminalpolitiska propositioner från olika regeringsperioder legitimerar problem och lösningar?
4. I vilken mån kan dessa likheter och skillnader förstås som uttryck för en avideologisering av kriminalpolitiken?

1.4. Avgränsningar

Studien avgränsas till kriminalpolitiska regeringspropositioner som lagts fram under perioden 2018–2025 av två regeringar: Regeringen Löfven/Andersson (S) och Regeringen Kristersson (M-ledd). Fokus ligger på propositioner där frågor om brott, straff och trygghet utgör ett centralt innehåll.

Av praktiska och analytiska skäl görs ett strategiskt urval kriminalpolitiska förslag under perioden. Ett begränsat antal mer omfattande propositioner per regeringsperiod analyseras, där kriminalpolitiken är tydligt profilerad och där problemformulering, motiv och legitimering ges relativt stort utrymme i texten.

Studien avgränsas vidare till att undersöka språket i propositionerna, inte reformernas faktiska effekter i rättssystemet eller samhällsutvecklingen i stort. Analysen är därmed deskriptivt och analytiskt inriktad och gör inga normativa bedömningar av reformernas ändamålsenlighet, effektivitet eller önskvärdhet.

Tillhörande statliga offentliga utredningar (SOU:er) används selektivt som bakgrundsmaterial i syfte att ge kontext inför den empiriska analysen, exempelvis genom att belysa tidigare problemformuleringar och hur regeringen förhåller sig till expertkunskap. Studiens empiriska material utgörs dock uteslutande av regeringspropositionerna.

Slutligen analyseras kriminalpolitiken på nationell nivå. Kommunala åtgärder, regionala insatser och andra policynivåer inkluderas inte. Denna avgränsning görs för att behålla fokus på regeringens kriminalpolitiska diskurs i den lagstiftande processen och möjliggöra en fördjupad kvalitativ textanalys.

1.5. Den svenska kriminalpolitiska kontexten

Henrik Tham (2022) utgör studiens referensram för den svenska kriminalpolitiska kontexten och beskriver hur svensk kriminalpolitik har genomgått en långsiktig förskjutning från en socialt orienterad och kunskapsbaserad ansats till en mer moraliserad och politiserad straffpolitik. Den tidigare kriminalpolitiken utgick från humanistisk människosyn med grund i forskning och expertkunskap, den var mindre politiskt omstridd och hade liten påverkan av medier (Tham 2022, s.16–20).

Förändringen har successivt vuxit fram under de senaste 50 åren. Utvecklingen har gått från en straffbegränsande syn till en mer straffutvidgande inriktning, med ökad nykriminalisering och uppkriminalisering. Relevant för denna studie är hur Tham (2022) poängterar att denna utveckling skett oberoende av vilken politisk färg sittande regeringen haft. Den tidigare

defensiva straffpolitiken har ersatts av en mer offensiv modell, där straffen får en mer framträdande roll i kriminalpolitiken (Tham 2022, s. 69–80).

Motiven bakom straffutvidgning motiveras enligt Tham (2022) av bland annat allmän avskräckning och moralbildning. Straffet blir inte enbart ett verktyg för brottsbekämpning, utan också en markering som syftar till att skapa rättvisa, påverka medborgares normer och ge brottsoffret upprättelse. Straffet får därför en symbolisk roll, där reaktionen markerar något större än själva brottet (Tham 2022, s. 80–81, 106–114).

Dagens kriminalpolitiska debatt präglas av en stark oro som enligt Tham (2022) i hög grad formas ”uppifrån”, av politiker, media och andra aktörer, snarare än att växa fram ”underifrån” i allmänheten. Utvecklingen kan också kopplas till den populistiska inriktningen som vuxit fram, där frågor om på lag, ordning och rättvisa har fått större utrymme. Kriminalpolitiken har blivit ett område som lämpar sig väl för politisk konflikt och oppositionell kritik (Tham 2022, s. 181–183).

Mot denna bakgrund lyfts frågan om hur problem och lösningar formuleras och legitimeras även utanför den offentliga debatten, i de mest formella styrdokumenterna i form av propositioner, och i vilken utsträckning de följer samma legitimeringsmönster. För att sätta studien i ett bredare sammanhang presenterar nästa kapitel tidigare forskning om kriminalpolitikens politisering, språk och legitimitet.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel redogörs relevant tidigare forskning med fokus på kriminalpolitikens utveckling, språk och legitimering. Forskningen är utvald för att belysa den breda kriminalpolitiska utvecklingen och hur språket används för att legitimera kriminalpolitiken, särskilt inom den formella lagstiftningen och i relation till rättsstatliga principer. Genom dessa val knyter forskningen an till studiens empiriska material i form av propositioner och bidrar till en bredare förståelse inför den kommande analysen.

2.1. Politisering och ideologiska förskjutning

Ett ideologiskt perspektiv på kriminalpolitikens utveckling ges av Loader och Sparks (2016) som har analyserat hur frågor kring brott och straff blivit en mer central del av politiken sedan 1970-talet. Utvecklingen i västländer kännetecknas av minskat fokus på rehabilitering, ett ökat brottsofferperspektiv, hårdare straff och mer känsloladdat språk kring brott och trygghet. Kriminalpolitiken framstår som mindre ideologisk än tidigare och i stället präglad av politisk taktik och konkurrens. En konsekvens kan bli en kriminalpolitik som är kortsiktigt instabil och påverkas av populism och känsloladdad massmedia. Dock betonar Loader & Sparks (2016) att kriminalpolitiken inte är fri från ideologi, snarare präglad av en slags ideologisk dimma. Den underliggande föreställningen om ordning, auktoritet och statens roll i samhället är istället inbäddad inom kriminalpolitiken, vilken går att genomskåda genom hur problem konstrueras och åtgärder motiveras (Loader & Sparks 2016, s.1–8).

I en närliggande empirisk studie visar Karstedt & Endtricht (2022) att den allmänna uppfattningen av brottslighet som samhällsproblem främst påverkas av grov brottslighet, vilket i sin tur formar attityder till brott och straff. De finner också ett samband mellan retoriken och allmänhetens preferenser kring straff. När politiker lyfter problem kopplade till brottslighet och samtidigt presenterar relativt enkla lösningar, såsom hårdare straff får det genomslag i opinionen. Desto mer framträdande den kriminalpolitiska retoriken kring straff är, desto starkare stöd finns i allmänheten för mer straffande åtgärder. Samtidigt lyfter de att retoriken kring brott och straff inte nödvändigtvis behöver betyda en uppfattning av ökad otrygghet i samhället, men den fyller en viktig symbolisk funktion. Genom gemensamma värden som säkerhet, moral och rättvisa bidrar språket till att legitimera krav på hårdare straff i ett samspel där politiska aktörer och allmänheten enas om föreställningar kring brott och straff, snarare än en situation som antingen styrs uppifrån eller nedifrån (Karstedt & Endtricht 2022, s.1116–1120, 1126–1130).

Detta får delvis stöd av Pickett (2019), som visar att den allmänna opinionens attityder i västländer påverkar kriminalpolitikens inriktning och vilket slutligen får genomslag i rättspolitiken. När den breda opinionens attityd går mot en hårdare straffpolitik kommer kriminalpolitiken också röra sig i denna riktning. Sammantaget visar Pickett (2019) att

kriminalpolitiken kan hårdna genom att politikerna följer den breda opinionens attityd, snarare än detaljer och krav på hur straffen ska utformas. Detta kan innebära att politiken rör sig i samma riktning oavsett ideologi, vilken kan göra att kriminalpolitiken framstår som avideologiserad, trots att området fortfarande är starkt politisk polariserat (Pickett 2019, s. 405–408, 411–415, 415–422). Denna motsättning är även relevant inom svensk kriminalpolitik.

Utöver förklaringar som betonar populistiska drag, opinionsdrivet beslutsfattande och symbolisk legitimering, visar Lacey, Soskice och Hope (2018) att kriminalpolitikens straffande utveckling formas genom samspel av brottsligheten, kulturell dynamik, politiska institutioner och ekonomiska förutsättningar. Detta perspektiv är relevant för denna studie eftersom den visar att en hårdnande straffpolitik kan utvecklas även i de befintliga politiska och institutionella förutsättningarna (Lacey, Soskice & Hope 2018, s 195–197, 205–207, 212). Propositioner kan därmed ses som den instans där kriminalpolitiska uttryck omvandlas till konkreta förslag inom denna ram.

Den internationella forskningen visar att Sveriges utveckling inom kriminalpolitiken inte är unik, utan följer ett bredare västligt mönster. Samtidigt pekar forskning på att ideologiska skiljelinjer delvis suddas ut, vilket gör att utvecklingen kan förstås genom samverkan mellan andra faktorer såsom språk, retorik, opinion och institutionella förutsättningar. Det är genom språket som kriminalpolitik legitimeras i konkreta lagförslag inom institutionerna, och därför fokuserar nästa avsnitt på hur språket används för att legitimera politiken och dess symbolik.

2.2. Språk, känslor, och symbolik

Under de senaste decennierna har känslor fått större betydelse i den västerländska kriminalpolitiken. Diskussioner kring brott och straff förs ofta i ett känsloladdat språk där de politiska aktörerna använder känslor strategiskt. Vilka känslouttryck som betonas påverkas av ideologi, väljarinriktning och politiska förutsättningar (Hermansson 2023, s. 33–34).

Forskningen om hur känslor och symboliska uttryck används för att legitimera kriminalpolitiken i Sverige är därför relevant inför den kommande analysen av propositioner, där språket spelar en central roll.

Hermansson (2019) menar att det i Sverige finns två parallella berättelser om kriminalpolitiken. Den ena beskriver utvecklingen mot en mer ”straffande politik”, med inriktning på kontroll och ordning, vilket följer den västerländska trenden. Den andra berättelsen utgår från Sveriges bild av sig själv som human och präglad av väldfärsstaten. Denna välfärdsgrund påverkar föreställningar kring vad som legitimerar åtgärder inom kriminalpolitiken. Straff och kontroll kan därför framställas som välmenande och humana, när det ligger i linje med idéer som omsorg, jämlikhet och trygghet (Hermansson 2019, s. 65–66).

Trygghet lyfts som ett centralt uttryck inom svensk kriminalpolitik, och påverkar vilka förslag som lyfts fram (Hermansson 2023, s. 33–34). Samtidigt fungerar även otrygghet som ett användbart kriminalpolitiskt verktyg. Sahlin Lilja (2018) visar hur betydelsen av ordet otrygg har förändrats över tid i Sverige. Begreppet har förskjutits från att kopplas till arbetslivets osäkerhet och statens ansvar till att idag associeras till gäng och kriminalitet. Ordet används som ett substantiv, där otryggheten fungerar som ett eget begrepp och samhällsproblem (Sahlin Lilja 2018, s. 186–189). Detta visar hur trygghet och otrygghet är centrala och känsloladdade begrepp som används för att rama in problem och legitimera åtgärder inom kriminalpolitiken.

I en jämförande studie visar Hermansson (2023) att både Socialdemokraternas och Moderaterna använder känslan oro i sin kriminalpolitik när de nämner brottsoffer och allmänheten. I sammanhanget framstår människor som sårbara, oroliga och rädda, vilket skapar sympati och öppnar upp för politiska lösningar som minskar denna känsla. Oro kan ge kriminalpolitiken en empatisk ton som kan kopplas till ett väldfärdsideal. Brottsligheten framställs som ett problem som drabbar hela samhället, vilket gör att straff och kontroll blir legitima åtgärder eftersom alla antas vara i samma behov av skydd. Med stöd i Edelmans teori kring symbolpolitik lyfts hur politiska frågor ofta upplevs som avlägsna och abstrakta, vilket gör känslor till ett centralt budskap (Hermansson 2023, s.33–35, 48–50).

Hermansson (2023) visar att tillit är en känsla nära relaterad till fientliga känslor som straff och hårdare tag. Samtidigt finns en viss motsättning, eftersom tillit är ett positivt betingat begrepp. Känslor som oro, tillit och misstro kan både styra mot mer straffande lösningar och användas i motsatt riktning, för att uppmuntra mer framtidsorienterade och sammanhållande lösningar. Att omvandla oro till tillit för staten framställs därmed, enligt Hermansson (2023) som ett gemensamt mål oavsett ideologisk utgångspunkt (Hermansson 2023, s. 48–50).

Sammantaget visar tidigare forskning att känslor används som kollektiva tillstånd, något som delas av hela allmänheten. På detta sätt framställs situationen som problematisk och allvarlig, vilket gör att statliga åtgärder framstår som nödvändiga och legitima (Hermansson 2023, s. 48–50).

2.3. Lagstiftning, legitimitet och rättsstat

Detta avsnitt kompletterar den empiriska forskningen genom att belysa hur kriminalpolitisk lagstiftning kan förstås i relation till legitimitet, språk och rättsstat. Pettersson (2025) lyfter att lagstiftningsarbetet inom straffrätten idag ofta sker under tidspress med korta utredningstider och höga krav på den politiska handlingskraften. Detta ställer höga krav på hur lagförslag

motiveras, särskilt när påföljdssystemet anses användas för att hantera samhällsproblem (Pettersson 2025, s. 1).

Ett demokratiskt beslutsfattande inom straffrätten bygger på att lagstiftningen stöds av rationella, logiska och pedagogiskt utformade argument. För att uppfattas som legitim måste förslag vara begripliga och tydliga i fråga om skäl, värden och prioriteringar som ligger bakom dem. Argumenten ska kunna analyseras och granskas, logiken ska vara möjlig att förstå och värderingar möjliga att bedöma. Detta är enligt Pettersson (2025) grundläggande förutsättningar för att en lagstiftning ska anses som rimlig och i praktiken kunna tillämpas (Pettersson 2025, s. 1–2).

Pettersson (2025) menar därför att språket har en central roll inom straffrättsligt lagstiftningsarbete. Begrepp behöver användas konsekvent och ha grund i tydliga och förutsägbara skäl. Brister kan leda till ett rättssystem med minskad tilltro och därmed minskad efterlevnad (Pettersson 2025, s. 27,32–33). Frågan om demokrati och rättsstatligt ideal kan sättas på prov i ett kriminalpolitiskt klimat som präglas av krav på handlingskraft och skärpta straff.

Ett mer normativt perspektiv på denna utveckling, och specifikt på begreppet *penal populism*, ges av Nava-Tovar (2025). Han menar att straffrätten bör vägledas av tre grundläggande principer: säkerhetsprincipen (alla ska leva tryggt), legalitetsprincipen (rättssäkerhet, straff ska vara tydliga och förutsägbara) samt respekt för mänsklig värdighet (alla har ett människovärde oavsett om man begått brott). Principerna är motsägelsefulla men har gemensamt syfte att begränsa statens straffmakt. Inom den straffande utveckling menar Nava-Tovar (2025) att det är främst säkerhetsprincip som hålls. Detta riskerar att försvaga proportionaliteten mellan straff och brott, vilket kan bidra till en autoritär straffpolitik, där rättsstatens principer utsätts för press och där lagstiftningen används för att visa handlingskraft snarare än rättvisa (Nava-Tovar 2025, s. 16–20).

Nava-Tovar (2025) lyfter en paradox kopplad till legitimitet i ett politiskt polariserat klimat. Rättsväsendet förväntas både representera ett ideal för att skydda individer mot godtyckliga åtgärder och samtidigt stå upp för allmänhetens uppfattning av rättvisa. När rättsväsendet inte uppfattas leva upp till dessa förväntningar riskerar det kritik för bristande handlingskraft, vilket kan leda till krav på hårdare lagstiftning. Paradoxen blir att rättsväsendet riskerar att förlora legitimitet antingen genom avsteg från det rättsstatliga principer eller genom att inte följa opinionens krav på rättvisa (Nava-Tovar 2025, s. 20–21).

Den spänning som kan uppstå mellan det rättsstatliga idealet och krav på handlingskraft har studerats mer konkret. I ett kritiskt perspektiv har Svensson (2025) analyserat hur svenska

förarbeten till straffskärpande kriminalpolitiska propositioner motiveras. Han visar att förslagen motiveras med hänvisning till proportionalitet och ekvivalens, men att argumenten är vaga och likartade, samt att det finns outtalade motiv bakom förslagets riktning. Vissa straffskärpningar är enligt Svensson (2025) så pass extrema att de är svåra att motivera utifrån proportionalitet och ekvivalens. När vissa straffskalor förändras kraftigt och andra förblir oförändrade, riskerar straffsystemet blir inkonsekvent och därmed tappa trovärdighet (Svensson 2025, s. 81–90)

En motsättning som Svensson (2025) tar upp är hur straffskärpningarna motiveras i den politiska debatten och hur de motiveras i propositionerna. De argument som används i den politiska debatten är inte tillämpliga i propositioner enligt straffrättsliga regler. Resultatet blir att propositionernas motiveras utifrån det rättsliga språket med hänvisning till proportionalitet och ekvivalens, trots att dessa inte helt kan motivera straffskärpningens omfattning. Sammantaget leder det till reformers legitimitet och trovärdighet kan ifrågasätts (Svensson 2025, s. 89–93).

Sammantaget visar tidigare forskning att kriminalpolitisk lagstiftning handlar om mer än enbart vilka åtgärder som ska införas, utan också hur de motiveras och legitimeras. Propositioner blir därmed en central del av lagstiftningsprocessen, där krav på handlingskraft, politiska prioriteringar och rättsstatliga principer ska samspela. Hur lagstiftning formuleras, vilka problem som betonas och vilka värden som ges företräde blir därmed avgörande för hur kriminalpolitiken uppfattas i relation till demokrati och rättsstat.

2.4. Tidigare forskning och forskningslucka

Den tidigare forskningen visar att kriminalpolitiken både i Sverige och internationellt har förskjutits mot en mer straffinriktad politik där språk, känslor och värderande begrepp spelar en central roll för att legitimera politiska åtgärder. Forskningen pekar också på att de kriminalpolitiska förslagen liknar varandra trots att partierna har olika ideologisk bakgrund. Detta har tolkats som en form av avideologisering, samtidigt som forskningen betonar att kriminalpolitiken inte är fri från ideologiska värderingar.

Majoriteten av forskningen är inriktad på dessa processer inom valkampanjer, partimaterial och politisk retorik. Det finns däremot mer begränsad kunskap om hur språk, värde och argument används för att legitimera kriminalpolitiska förslag i propositioner, den del av policyprocessen där politik omsätts i konkreta lagförslag och där rättsstatliga principer ska hållas. Propositioner utgör därmed en central del av lagstiftningsprocessen där straffmakten faktiskt utövas, vilket gör dem särskilt intressanta att studera när det är regeringar med olika ideologisk bakgrund som jämförs.

3. Teoretiskt ramverk

För att förstå hur kriminalpolitik motiveras i propositioner krävs verktyg för att rama in och analysera de språkliga dimensionerna i texterna. Det teoretiska ramverket i denna studie utgår från två perspektiv som tillsammans används för att förstå hur kriminalpolitiken uttrycks i propositionerna. För att identifiera språkliga uttryck och mekanismer som skapar symboliska funktioner används det som kallas symbolpolitik. För att komplettera detta genom ett kritiskt perspektiv används *penal populism*, med koppling till den populistiska utvecklingen, vilket kan bidra till förståelsen om den svenska utvecklingen inom kriminalpolitiken. Detta perspektiv belyser särskilt de moraliska och värdeladdade uttrycken. Tillsammans ger de en grund för att förstå hur symboliska och moraliska uttryck formas och vilka bakomliggande resonemang som kan präglade språket i kriminalpolitiska propositioner.

3.1. Symbolpolitik

Idag är symbolpolitik ett allmänt använt begrepp som enligt Santesson-Wilson (2003) ofta uppfattas som negativt och används för att beskriva politiska beslut som viktiga men som i praktiken har begränsad faktisk effekt. Inom statsvetenskapen anses begreppet mer komplext. Santesson-Wilson (2003) menar att begreppet är abstrakt och svårdefinierat, samt att det inom politik alltid finns någon form av symbolism i språket. Symbolpolitik handlar inte bara om verkningslösa beslut utan kan ses som en del i beslutsprocessen där politiska åtgärder kan motiveras utifrån vad de symboliskt representerar, snarare än dess faktiska effekter (Santesson-Wilson 2003, s.20–21, 241).

Denna studie utgår från Murray Edelmans klassiska teori om symbolpolitik, som är en central referens inom forskningen (Santesson-Wilson 2003, s.26). Edelmans teori ger studien ett ramverk för att förstå hur politiskt språk, handlingar och institutioner kan skapa känslor av oro, trygghet och gemenskap även när de faktiska effekterna av politiken är begränsad. Studien fokuserar på de delar av teorin som bedöms relevanta för att analysera hur kriminalpolitikens språk används för att legitimera politiska beslut.

3.1.1 Edelmans teori

Edelman (1985) beskriver politiken som en scen där allmänheten är en publik som följer den politiska makten på avstånd. Politiker och institutioner framträder inför publiken likt aktörer i en teater medan publiken framställs som relativt maktlös och osäker. Den *politiska teatern* lugnar publiken genom uppmanande tal, ett juridiskt språk och formella institutioner. Det juridiska språket gör att beslut framstår som väldgrundande och precisa, de formella institutionerna framstår som rationella genom formalitet, regler och bevisning, vilka fungerar som symboler för rättvisa och kontroll i det politiska dramat (Edelman 1985 s.188–190).

Edelman (1985) menar att symboliska funktioner, politiska ritualer och språkliga uttryck kan ge en känsla av trygghet även när åtgärders faktiska effekt är oklar. Politiken blir en dramaturgi där hot först framställs, för att sedan lugna genom försäkrande språk och symboliska handlingar, som bidrar till att legitimerar politiska beslut (Edelman 1985 s. 189–190). I den svenska kriminalpolitiken kan detta exempelvis ta sig uttryck genom hur hotbilder målas upp som akuta, och där politiska institutioner framstår som handlingskraftiga genom formella och lugnande uttalande.

En central del i Edelmans (1985) teori är ”*role-taking*”, vilket innebär att politiker anpassar sitt språk efter vad de tror publiken förväntar sig. På detta sätt blir politiska uttryck symboliska, eftersom de inte bara förmedlar information utan också signalerar en samhörighet och visar att politikern står på publikens sida och representerar dem (Edelman 1985 s.188–189). I det kriminalpolitik sammanhanget kan detta tolkas som att språket anpassas till den oro som antas finnas hos allmänheten. De politiska aktörerna framställer sig som folkets beskyddare och försäkrar ordning och trygghet, där de laglydiga ställs mot de kriminella.

Ett återkommande tema i Edelmans (1985) teori är *spänningen mellan att varna för hot och att samtidigt ge försäkran om trygghet*. Politikerna beskriver ett problem på ett sätt som väcker oro, för att sedan kunna erbjuda trygghet genom att signalera att de har lösning och kontroll. Abstrakta begrepp som demokrati, rättvisa, trygghet och säkerhet kan fungera som *symbolord* som de flesta stödjer och som kan kopplas till de politiska institutionerna även om åtgärdernas faktiska konsekvenser är otydliga (Edelman 1985 s.188–190).

Teorin om symbolpolitik visar hur politiskt språk och symboliska uttryck tillsammans med institutioner kan användas för att ge en känsla av trygghet, ordning och handlingskraft, även när de faktiska effekterna är oklara. Detta är relevant inom kriminalpolitiken som ofta präglas av oro och känsloladdade frågor, vilket gör att de symboliska uttrycken har en central roll. Kriminalpolitiska propositioner är en del av detta, även om problem och lösningar formuleras på ett formellt och rationellt språk.

3.2. Penal populism

Inom detta begrepp utgår studien från John Pratts (2007) begreppsram *penal populism* som är centralt inom forskningen och ger en grund för att förstå populistiska strömningar inom kriminalpolitiken. Populism beskrivs som en folklig vrede riktat mot den etablerade samhällsordningen. Den bygger på spänning mellan ”eliten” och de grupper som känner sig förbisedda och mindre värda. Dessa grupper uttrycker frustration och missnöje mot aktörer som anses sakna förståelse för ”vanliga människors problem” så som staten, den politiska processen, akademiker, medier och andra aktörer (Pratt 2007, s. 8–9).

Populistiska politiker distanserar sig ofta från det traditionella politiska etablissemang och framhäver att de står på "folkets sida". Detta har lett till att nya populistiska partier vuxit fram, samtidigt som etablerade partier förskjutit sina gränser och tvingats till populistiska inslag. Populismen har därmed förändrat den politiska diskursen från en politik präglad av enighet och expertinflytande till en mer konfliktdriven politik som betonar "vanligt folks" vilja (Pratt 2007, s.8–12).

Dessa drag återkommer i politiken kring brott och straff i det som Pratt (2007) benämner *penal populism*. Fenomenet bygger på frustration men riktas specifikt mot det straffrättsliga etablissemang. Uttrycken formuleras genom känslor och berättelser snarare än kunskap, ofta kring oro och bekymmer som tar form i medborgerliga samtal och media. En central idé är att rättssystemet länge har prioriterat brottslingar framför den laglydiga befolkningen. Detta skapar ett större avstånd mellan "vanligt folks" förväntningar på straffsystemet och rättsväsendets faktiska principer och arbetssätt (Pratt 2007, s. 12–13).

När *penal populism* präglar kriminalpolitiken läggs större fokus på det som uppfattas som folkets vilja snarare är på de principer som traditionellt styr det straffrättsliga arbetet. Politiker betonar det som ligger nära "vanligt folks" förväntningar och betonar i högre grad behovet att trygghet och säkerhet. Experter som kritiserar detta icke-evidensbaserade synsätt bemöts ofta av moraliska och fördömande påståenden snarare än sakliga argument. Företrädare för det rättsliga etablissemang ses inte längre som ett stöd, utan som ett hinder för vad som anses vara allmänhetens legitima krav (Pratt 2007, s. 14–15, 17–18).

Pratt (2007) menar att *penal populism* får en anti-intellektuell prägel. Den kännetecknas av en förenklad och känslomässigt laddad kommunikationsstil som vill framstå som "folkets röst", där personliga erfarenheter och berättelser från folket får större tyngd än kunskap (Pratt 2007, s. 17–18).

Brottsoffret får en symbolisk central roll. Offret framställs inte som ett enskilt fall, utan som representant för "vanligt folk". Detta gör att krav som formulerats utifrån brottsoffrets perspektiv får större känslomässig laddning och uppfattas som mer legitima. Berättelserna om brottsoffer används för att visa att det straffrättsliga etablissemang inte kunnat skydda det laglydiga folket, vilket stärker bilden av ett otillräckligt system (Pratt 2007, s. 17–18).

Sammantaget visar *penal populism* hur maktförhållandena inom kriminalpolitiken förändrats, från att ha grundats på expertkunskap och hållits utanför partipolitiken till att bli en politisk och symbolisk fråga där popularitet och opinion spelar roll. Politiker lyssnar mer på "vanligt folk" och mindre på experter, vilket ökar sannolikheten att populistiska idéer om straff kan omsättas i en konkret policy (Pratt 2007, s. 34–35).

I den svenska kontexten kan *penal populism* belysa hur känslor fått större utrymme i kriminalpolitiken och hur experters betydelse minskat. Språket används för att visa det ”vanliga folkets” upplevelser och förväntningar, och berättelser om brottsoffer fungerar som legitima grunder för att motivera förslag om åtgärder. Penal populism kan därmed fungera som ett perspektiv för att förstå om språket i propositioner motiverar åtgärder genom moral, känslor och handlingskraft snarare än genom kunskap och beprövade metoder.

3.3. Analytiska begrepp

Utifrån Edelmans teori om symbolpolitik och Pratts tolkning av begreppet *penal populism* konstrueras fyra analytiska begrepp som används i kommande analys. Begreppen överensstämmer med centrala teman som återkommer i tidigare forskning, vilket stärker deras relevans. Begreppen är även kopplade till studiens forskningsfrågor.

Moraliserande uttryck syftar på språk som betonar skuld, ansvar, brottsoffer, moral, ordning och hotbilder, samt politisk handlingskraft. Begreppet ligger nära Pratts (2007) beskrivning av *penal populism*, där känslor, berättelser och brottsofferperspektiv ges stor tyngd och kriminalpolitiken motiveras genom hänvisningar till ”vanligt folks” oro och krav på hårdare tag.

Expertorienterade uttryck syftar på språk där problem och lösningar förankras i expertkunskap, statistik, forskning, utredningar eller konsekvensanalyser. Begreppet knyter an till en mer traditionell, kunskapsbaserad kriminalpolitik där experter och rättsliga principer har en central roll. I tidigare forskning beskrivs detta ideal som tidigare dominerande i svensk kriminalpolitik (Pratt 2007; Tham 2022).

Symboliska uttryck syftar på språkbruk där åtgärder och problem främst ramas in genom värdeladdade begrepp och scenbilder, såsom trygghet, säkerhet, hårda tag, kris, hot och handlingskraft. Med utgångspunkt i Edelmans (1985) teori analyseras här hur politiken iscensätts som ett drama där hotbilder målas upp, publiken (medborgarna) lugnas genom försäkringar om åtgärder. Abstrakta symbolord som trygghet, rättvisa och ordning fungerar som trygghetsskapande element.

Instrumentella uttryck syftar på språkbruk där tyngdpunkten ligger på genomförbarhet, juridiska överväganden, proportionalitet, rättssäkerhet och praktiska konsekvenser av föreslagna åtgärder. Begreppet knyter an till en mer tekniskt-administrativ förståelse av kriminalpolitiken och förstås i studien som en motpol till symboliska uttryck.

3.4. Teoretisk och analytisk utgångspunkt

Analysen i denna studie vilar på det teoretiska ramverk som utvecklats i detta kapitel. Edelmans teori om symbolpolitik används för att analysera hur språk, dramaturgi och

symboliska uttryck bidrar till att skapa upplevelser av trygghet, handlingskraft och politisk legitimitet. Pratts begrepp *penal populism* används för att belysa hur kriminalpolitik kan legitimeras genom moraliserande språkbruk, känslomässiga appellformer och hänvisningar till "folkets" oro, ofta i kontrast till expertkunskap och strukturella förklaringar.

Tillsammans utgör dessa perspektiv en grund för att analysera hur kriminalpolitiska problem formuleras och hur staten språkligt positionerar sig mot brott, ansvar och handlingskraft.

De fyra analytiska begreppen som utvecklats (moraliserande, expertorienterade, symboliska och instrumentella uttryck) fungerar som idealtypiska tolkningsramar och relateras till två övergripande analytiska dimensioner:

1. Moraliserande ↔ expertorienterad legitimering
2. Symbolisk ↔ instrumentell kriminalpolitik

Dimensionerna och de analytiska begreppen används inte som empiriskt renodlade kategorier, utan som analytiska verktyg för att synliggöra tyngdpunkter, kombinationer och variationer i hur kriminalpolitiken språkligt legitimeras. Användningen ligger därmed i linje med hur idealtyper tillämpas inom kvalitativ samhällsvetenskaplig analys (Bryman 2016; Esaiasson et al. 2017). I nästa kapitel redogörs för hur dessa analytiska verktyg omsätts i den metodologiska analysen.

4. Metod

Denna studie genomförs som en kvalitativ, teoridriven och jämförande textanalys av kriminalpolitiska propositioner från två regeringsperioder: Regeringen Löfven/Andersson (S) och Regeringen Kristersson (M-ledd). Utgångspunkten är att propositioner inte enbart är tekniska eller juridiska dokument, utan också politiska texter där språk används för att formulera problem, legitimera åtgärder och skapa symboliska betydelser. Analysen utgår från de analytiska begrepp och dimensioner som utvecklades i föregående kapitel.

Analysen syftar inte till att utvärdera reformernas effektivitet eller policyutfall, utan till att undersöka hur kriminalpolitik språkligt legitimeras och hur brottsproblemet representeras i regeringens formella slutprodukter. Fokus ligger därmed på diskursiva mönster, normativa antaganden och legitimeringsstrategier i kriminalpolitiken.

Metodvalet tar sin utgångspunkt i etablerade principer för kvalitativ, teoridriven textanalys och kvalitativ innehållsanalys, där tolkning, kontextualisering och analytisk begreppsbyggnad står i centrum (Bryman 2016, s. 684–714).

4.1. Urval, material och avgränsningar

Materialet består av fyra kriminalpolitiska regeringspropositioner från perioden 2018–2025. Urvalet är strategiskt och syftar till att inkludera propositioner där kriminalpolitiken är tydligt profilerad och där språklig legitimering av ingripande åtgärder ges ett centralt utrymme.

Propositionerna valdes ut efter en inledande genomgång av kriminalpolitiska reformer under perioden, vilken visade att antalet relevanta propositioner var omfattande. Urvalet avgränsades därför till ett mindre antal större och politiskt uppmärksammade propositioner som kännetecknas av utvecklade problemformuleringar och legitimeringsresonemang. Dessa egenskaper gör dem särskilt lämpade för analys av symboliska uttryck, då språket inte enbart fyller en lagteknisk funktion utan även kommunicerar värden och handlingskraft till en bredare offentlighet.

SOU-dokument och andra förarbeten används selektivt som bakgrundsmaterial men analyseras inte systematiskt. Fokus ligger på propositionerna, som utgör regeringens formella slutprodukt och där det kriminalpolitiska språkbruket är som mest koncentrerat.

4.1.1. Identifiering av analytiskt relevanta textdelar

För varje proposition identifierades de textavsnitt där kriminalpolitiska problem, motiv, åtgärder och avvägningar formuleras. Särskilt fokus lades på:

- beskrivningar av brottsproblemet och hotbilder,

- motiv och syften med reformerna,
- framställningar av brottsoffer, gärningspersoner och allmänhet,
- legitimeringsstrategier (t.ex. trygghet, effektivitet, expertis, proportionalitet),
- resonemang om rättssäkerhet, integritet och genomförande.

Ärende- och beredningsavsnitt, remissförteckningar, tekniska författningskommentarer samt ikraftträdande- och övergångsbestämmelser exkluderades som huvudregel, då de bedömdes vara standardiserade och sakna självständig politisk problemrepresentation. Juridiskt tekniska avsnitt inkluderades dock när de innehöll explicita avvägningar mellan effektivitet, proportionalitet och rättssäkerhet, eftersom sådana avvägningar utgör centrala legitimeringsstrategier i kriminalpolitiken.

4.2. Analysstrategi och kodningsförfarande

Analysen genomförs som en rekursiv kvalitativ kodningsprocess i flera steg. Till skillnad från en linjär kodningsmodell har kodschema, indikatorer och gränsdragningar kontinuerligt prövats och justerats i relation till materialet. Kodningsprocessen har därmed följt ett iterativt förfarande där tidigare kodningsbeslut löpande omvärderats i ljuset av nya genomläsningar.

Inspirerat av diskussion om mättnad i grounded theory användes ett analytiskt stoppkriterium i den empiriska uppkodningen (Bryman 2016, s. 499–501). Mättnaden avsåg här kodramens stabilitet, det vill säga att ytterligare genomläsningar inte längre genererade nya koder, indikatorer eller omdefinieringar av de teoribestämda analytiska kategorierna, snarare än utveckling av ny teori.

För mer detaljer kring studiens kodningsram, operativa indikationer och kodmatriser, se Bilaga A och C. För en fördjupad beskrivning av kodningsprocessen och dess kvalitetssäkring, kodningsmässig stabilisering samt användning av AI, se Bilaga B. Representativa textutdrag för respektive kodkategori och proposition återfinns i Bilaga D

4.2.1. Kodningsprocess och analytisk frysning

Textstycken analyserades på menings- eller kortare styckenivå och tilldelades en dominerande kod utifrån deras primära legitimeringsfunktion (moraliserande, expertorienterad, symbolisk eller instrumentell). Kodningen var tolkande och hermeneutisk snarare än mekanisk eller kvantifierande, vilket innebär att förståelsen av textens funktion och sammanhang varit central i analysen (Bryman 2016, s. 684–714). När flera legitimeringslogiker samverkade noterades sekundära drag, men fokus låg på textens huvudsakliga funktion.

Kodningsprocessen inleddes med en kalibreringsfas där kodernas räckvidd och gränser prövades på centrala textavsnitt. Under analysens gång reviderades enskilda kodningar vid

behov i enlighet med utvecklade beslutregler. Kodningen genomfördes initialt isolerat för varje proposition. Kodningen pågick tills ytterligare genomgång av materialet inte längre tillförde nya analytiskt relevanta variationer, vilket bedömdes som teoretisk mättnad i kvalitativ mening (Bryman 2016, s. 499–501). Först efter att samtliga dokument kodats till teoretisk mättnad och frysts analytiskt genomfördes jämförande analyser inom och mellan regeringsperioderna. Detta tillvägagångssätt valdes för att undvika att jämförelsen i sig styrde tolkningen av enskilda texter.

4.3. AI-stöd i den rekursiva kodningsprocessen

På grund av materialets omfattning användes AI som analytiskt stöd i kodningsprocessen. AI-stödet ersatte inte forskarnas tolkning, utan fungerade som ett hjälpmedel för identifiering, strukturering och prövning av möjliga kodningar.

Arbetet genomfördes enligt en strikt *human-in-the-loop-princip*, där samtliga kodningsbeslut fattades och fastställdes av författarna. AI användes uteslutande som stöd för reflektion och kvalitetssäkring, inte som automatiserad validering. En utförlig beskrivning av AI-användningen, dess roll i den iterativa kodningsprocessen samt metodologiska överväganden kring bias redovisas i Bilaga B.

4.4. Validitet och begränsningar

Analysen bygger på kvalitativ tolkning av språkliga uttryck och gör inga anspråk på objektiv sanning i positivistisk mening. Resultaten ska förstås som teoretiskt informerade och transparent redovisade tolkningar. Den interna validiteten stärks genom att kodningsprinciper redovisas öppet och genom att analysen kontinuerligt relateras till studiens teoretiska ramverk. Enligt Esaiasson et al. (2024) handlar validitet om i vilken utsträckning analysen faktiskt fångar det fenomen som studien påstår sig att undersöka, i detta fall den språkliga legitimeringen i kriminalpolitiska propositioner (Esaiasson et al. 2024, s.125).

De analytiska dimensionerna utgör idealtypiska förenklingar av en komplex verklighet, och enskilda textpassager kan innehålla flera legitimeringslogiker samtidigt. Syftet är inte att kategorisera materialet i empiriskt renodlade fack, utan att synliggöra mönster, tyngdpunkter och variationer i kriminalpolitikens språkbruk. Begreppsvaliditeten stärks genom att begreppen är teoretiskt starkt förankrade och konsekvent tillämpas genomgående. Samtidigt kräver analysen vissa avgränsningar och kodningsbeslut, där det är forskarens tolkning som är grunden för beslut, vilket innebär att alternativa tolkningar i gränsfall inte kan uteslutas (Esaiasson et al. 2024, s. 125–127).

För att nå god validitet krävs att studien har hög reliabilitet, vilket här förstås som en strävan efter tillförlitlighet och transparens i analysen. Genom noggrann bearbetning av det empiriska

materialet och konsekvent arbete med det analytiska tolkningsverktyget eftersträvas hög reliabilitet. Validitet förutsätter även god begreppsvaliditet. I denna studie kan det finnas risk för systematiska tolkningsfel, exempelvis genom att vissa begrepp övertolkas eller att vissa uttryck gynnas framför andra, vilket kan leda till att de analytiska begreppen inte fångar det tänkta fenomenet. Denna risk minskas dock genom en tydlig tolkningsram och löpande omprövning av tolkningar (Esaiasson et al. 2024, s. 131–133)

En ytterligare begränsning är urvalet av materialet. Materialet är strategiskt utvalt bland annat utifrån storlek och politisk uppmärksamhet, vilket kan innebära att de exempelvis kan vara mer värdeladdade än andra propositioner. Detta kan påverka bilden av den språkliga legitimeringen inom kriminalpolitiken. Studien eftersträvar analytisk snarare än statistisk generalisering, där resultaten relateras till teori och tidigare forskning snarare än till en kvantitativ population. Genom att koppla empiriska iakttagelser till teorier om symbolpolitik, *penal populism* och avideologisering är ambitionen att bidra till en fördjupad förståelse av kriminalpolitikens legitimerande språk under den aktuella perioden (Bryman 2016, s. 484–485, 487–490). Den externa validiteten kan därav framstå som något begränsad på det sätt att resultatet främst är tillämbart på kriminalpolitiska propositioner och inte med säkerhet på annat kriminalpolitiskt material (Esaiasson et al. 2024, s. 126).

Analysen bygger uteslutande på offentligt tillgängliga dokument. Etiska överväganden handlar därför främst om hur språket tolkas och hur slutsatser formuleras av författarna. För att undvika missvisande beskrivningar eftersträvas hög transparens i arbetet och försiktighet i hur normativa värderingar uttrycks. En central strävan är att tydligt skilja på analytiska tolkningar och egna värderingar.

5. Empiri och analys

Studien genomförs som en kvalitativ, teoridriven innehållsanalys av kriminalpolitiska propositioner. Syftet är att analysera hur kriminalpolitik legitimeras språkligt och hur brottsproblemet representeras i lagstiftande texter.

Analysen tar sin teoretiska utgångspunkt i tidigare forskning om kriminalpolitikens utveckling, särskilt Thams (2022) analyser av kriminalpolitiska förskjutningar, samt teoribildningar kring symbolisk politik (Edelman 1985) och *penal populism* (Pratt 2007). Dessa perspektiv används inte för att testa kausala samband, utan som analytiska raster för att tolka hur staten positionerar sig, hur problem formuleras och hur åtgärder legitimeras.

En fördjupad redogörelse för kodningsprocessens genomförande och kvalitetssäkring återfinns i Bilaga B.

5.1. Empiriskt material och analysupplägg

Den empiriska analysen baseras på ett teoridrivet kodschema bestående av fyra idealtypiska uttryckstyper: moraliserande, expertorienterade, symboliska och instrumentella uttryck. Dessa kategorier har använts för att analysera hur kriminalpolitiken legitimeras språkligt samt hur brottsproblemet representeras i propositionstexterna. En fullständig redogörelse för kodningsram, operativa definitioner, indikatorer, kodmatriser och representativa textutdrag återfinns i Bilaga A, C och D.

Kodningen har genomförts utifrån två övergripande analytiska dimensioner: moraliserande ↔ expertorienterad legitimering samt symbolisk ↔ instrumentell kriminalpolitik.

Dimensionerna har fungerat som tolkningsramar för att identifiera mönster, tyngdpunkter och kombinationer i legitimeringsspråket, snarare än för att kvantifiera förekomsten av enskilda uttryck.

Det empiriska materialet består av fyra kriminalpolitiska propositioner, två från regeringsperioden 2018–2022 och två från regeringsperioden 2022–2025. I kapitel 5.2 presenteras resultaten för varje proposition. Därefter sammanfattas resultaten på regeringsnivå följt av en jämförande analys mellan regeringsperioderna. För fullständiga kodmatriser och representativa utdrag, se Bilaga C och D.

5.2. Kodutfall per proposition

I detta avsnitt presenteras resultat från kodningen av varje proposition. Varje proposition tolkas och analyseras var för sig med fokus på att visa hur kriminalpolitiken legitimeras språkligt och hur problemformuleringen formuleras i texterna. Syftet med att först presentera

varje proposition var för sig är att synliggöra vilka uttryckstyper som dominerar och vilken funktion de uppfyller i argumentationen, innan resultaten ställs i relation till varandra.

5.2.1. Proposition 2019/20:118 – Ungdomsövervakning

Kodningen visar att propositionen präglas av en genomgående expertorienterad legitimeringslogik. Reformen motiveras genom rättsliga principer såsom proportionalitet, likabehandling och förutsebarhet samt genom professionella bedömningar av systemets funktion. Instrumentella uttryck dominerar i beskrivningen av hur påföljden ska utformas och genomföras. Symboliska och moraliserande uttryck förekommer i mycket begränsad omfattning.

Tabell. 5.1 Uttryckstyper och deras funktion i propositionen

Uttryckstyp	Funktion i propositionen
Expertorienterad (E)	Dominerande legitimering
Instrumentell (I)	Sekundär, kopplad till genomförande
Moraliserande (M)	Frånvarande
Symbolisk (S)	Frånvarande

Tabell. 5.2 Analytiska funktioner och kodning

Analytisk funktion	Kod
Problemrepresentation	E
Legitimering	E
Åtgärdsprincip / Genomförande	I
Avvägningar	E / I

Den expertorienterade legitimeringen framträder exempelvis i hur utformningen av påföljden beskrivs i rättsliga termer:

”Påföljdssystemet har utvecklats från behandlingstanken till ett ökat fokus på proportionalitet, likabehandling och förutsebarhet” (Prop. 2019/20:118).

Citatet visar hur legitimiteten för reformen grundar sig i rättsliga principerna snarare än värderande eller känslomässiga argument. Sekundärt förekommer instrumentella uttryck som framträder i hur reformen ska genomföras praktisk:

”Ungdomsövervakning innebär att den unge ska följa en individuellt anpassad verkställighetsplan” (Prop. 2019/20:118).

5.2.2. Proposition 2021/22:17 – Slopad straffrabatt för unga myndiga

Propositionen präglas av en tydlig moraliserande legitimeringslogik. Reformen motiveras genom ansvarsdiskurser, rättviseargument och betoning av samhällsskydd vid allvarlig

brottslighet. Expertorienterade resonemang används huvudsakligen för att stabilisera och systematisera dessa normativa ställningstaganden, medan instrumentella uttryck fungerar avgränsande. Symboliska inslag förekommer men är underordnade.

Tabell 5.3 Uttryckstyper och deras funktion i propositionen

Uttryckstyp	Funktion i propositionen
Moraliserande (M)	Dominerande legitimering
Expertorienterad (E)	Stabiliserande
Instrumentell (I)	Avgränsande
Symbolisk (S)	Sekundär, låg

Tabell. 5.4 Analytiska funktioner och kodning

Analytisk funktion	Kod
Problemrepresentation	M
Legitimering	M / E
Avvägningar	E / I
Uppföljning	E

Den moraliserande legitimeringen framträder exempelvis i hur utformningen av påföljden beskrivs normativt:

”Det är viktigt att lagstiftningen återspeglar de värderingar som finns i samhället.”
(Prop. 2021/22:17).

Citatet visar hur reformen legitimeras genom normativa föreställningar snarare än att hänvisa till forskning eller rättsliga principer. Även expertorienterade uttryck framträder i hur reformen legitimeras enligt rättsliga principer:

”Utgångspunkten vid påföljdsbestämningen är att brottets straff ska stå i proportion till dess allvar” (Prop. 2021/22:17).

Citatet visar på att en tydlig grund återfinns inom proportionaliteten, vilket skapar legitimitet genom rättsligt språk snarare än reformens inriktning.

5.2.3. Proposition 2023/24:84 – Säkerhetszoner

Propositionen legitimerar ingripande åtgärder genom en kombination av symbolisk problemrepresentation och instrumentell rättssäkerhetslogik. Inledningsvis etableras ett allvarligt samhällsläge, varefter åtgärderna motiveras genom expertauktoritet och proceduriella avvägningar kring proportionalitet, tillsyn och uppföljning. Även efter riktade mättnadsstress-test kunde inga moraliserande legitimeringsstrategier identifieras.

Tabell. 5.5. Uttryckstyper och deras funktion i propositionen

Uttryckstyp	Funktion i propositionen
Symbolisk (S)	Inledande problemrepresentation
Instrumentell (I)	Dominerande legitimering
Expertorienterad(E)	Integrerad/stödjande legitimering
Moraliserande(M)	Frånvarande

Tabell. 5.6 Analytiska funktioner och kodning

Analytisk funktion	Kod
Problemrepresentation	S
Legitimering	S / E
Avvägningar (integritet, proportionalitet)	I
Kontroll och tillsyn	I

Den inledande symboliska legitimeringen framträder exempelvis i hur problemet beskrivs som allvarligt och akut:

”Läget i den kriminella miljön är allvarligt och nuvarande befogenheter är inte tillräckliga” (Prop. 2023/24:84).

Citatet visar hur läget ramas in som en kris. Meningen inleds symbolisk men övergår delvis i expertorienterat uttryck med en bedömning av nuvarande befogenheter. Ytterligare symboliskt uttryck identifierades för att legitimera behovet av åtgärden:

”Det finns ett angeläget behov av utökade möjligheter för polismän att kroppsvisitera personer” (Prop. 2023/24:84).

Citatet förstärker den symboliska problemrepresentationen genom att lyfta läget som akut och i behov av handling.

5.2.4. Proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel

Propositionen legitimerar ingripande åtgärder genom en kombination av symbolisk problemrepresentation och instrumentell rättssäkerhetslogik.

Tabell. 5.7 Uttryckstyper och deras funktion i propositionen

Uttryckstyp	Funktion i propositionen
Symbolisk (S)	Inledande problemrepresentation
Instrumentell (I)	Dominerande legitimering
Expertorienterad(E)	Integrerad/stödjande legitimering
Moraliserande(M)	Frånvarande

Tabell. 5.8 Analytiska funktioner och kodning

Analytisk funktion	Kod
Problemrepresentation	S
Legitimering	S / E
Avvägningar (integritet, proportionalitet)	I
Kontroll och tillsyn	I

Den inledande symboliska legitimeringen framträder exempelvis i hur situationen beskrivs som allvarligt och akut:

”Läget i samhället är så pass allvarligt att det krävs ytterligare åtgärder för att effektivt kunna bekämpa den allvarliga brottsligheten.” (Prop. 2023/24:117).

Citatet visar hur problemet ramas in som ett allvarligt läge där åtgärder är nödvändigt. Uppreppningen av begreppet allvarligt kan bidra till att förstärka krisläget utan att konkretisera.

”Genom tydliga rättssäkerhetsgarantier och uppföljning kan tillämpningen ske på ett sätt som upprätthåller förtroendet för rättsordningen.” (Prop. 2023/24:117).

Citatet visar hur åtgärderna legitimeras av den formella processen snarar än normativa argument.

5.3. Empirisk bedömning på regeringsnivå

I detta avsnitt sammanförs resultaten från de enskilda propositionerna för att analyseras på regeringsnivå. Fokus ligger på att identifiera mönster inom respektive regeringsperiod.

5.3.1. Regeringen Löfven/Andersson (2018–2022)

Den kriminalpolitiska legitimeringen under regeringen Löfven/Andersson präglas av en intern variation, mer så än ett enhetligt uttryckssätt. De två kodade propositionerna uppvisar delvis olika legitimeringar, vilket indikerar att kriminalpolitiken under perioden inte formuleras genom en sammanhållen diskurs.

I proposition 2019/20:118 (*Ungdomsövervakning*) dominerar en expertorienterad och instrumentell legitimeringslogik. I proposition 2021/22:17 (*Slopad straffrabatt för unga myndiga*) sker däremot en tydlig förskjutning mot moraliserande legitimering. Här knyts kriminalpolitiken explicit till samhällsliga värderingar, ansvar och rättvisa. Staten positioneras i högre grad som normativ uttolkare av vad som utgör en rimlig reaktion på allvarlig brottslighet. I proposition 2021/22:17 används moraliserande uttryck som bärande argument, särskilt i resonemang om likabehandling, ansvar och samhällsskydd vid allvarlig

brottslighet. Dessa normativa ställningstaganden följs dock ofta av expertorienterade resonemang om proportionalitet, konsekvens och rättslig koherens.

Expertorienterade uttryck fyller därmed en sekundär, stödjande funktion i en i grunden normativ reform. I proposition 2019/20:118 är relationen den omvända: där utgör expertkunskap och systemlogik den primära legitimeringen, medan normativt laddade uttryck är marginella.

Symboliska problemrepresentationer förekommer i begränsad omfattning i båda propositionerna, men utgör inte den dominerande legitimeringsformen. I stället präglas regeringens kriminalpolitik av en relativt låg grad av kris- eller hotbildsretorik.

Instrumentella uttryck är närvarande i båda propositionerna, men deras funktion skiljer sig åt. I *Ungdomsövervakning* utgör instrumentella resonemang en central del av reformens legitimitet genom fokus på genomförande, kontroll och uppföljning. I *Slopad straffrabatt* är instrumentella inslag främst avgränsande och syftar till att klargöra reformens räckvidd snarare än att bära dess legitimitet.

Sammantaget framträder regeringen Löfven/Andersson som kriminalpolitiskt mer pluralistisk, med tydliga variationer mellan olika typer av reformer. Moraliserande legitimering är inte frånvarande, men används selektivt och i nära samspel med de expertorienterade argumenten. Kriminalpolitiken under perioden präglas därmed mindre av ett enhetligt narrativ och mer av en situationsanpassad legitimeringsstrategi.

5.3.2. Regeringen Kristersson (2022–2025)

Den kriminalpolitiska legitimeringen under regeringen Kristersson uppvisar en hög grad av intern koherens. De två analyserade propositionerna – 2023/24:84 (*Säkerhetszoner*) och 2023/24:117 (*Preventiva tvångsmedel*) – uppvisar likartade mönster i hur brottsproblemet formuleras och hur åtgärderna försvaras.

Ett genomgående drag i regeringens kriminalpolitik är sekvensen symbolisk problemrepresentation följt av instrumentell legitimering. Den symboliska inramningen används främst för att etablera ett allvarligt läge och motivera handlingsbehov, medan den efterföljande legitimeringen fokuserar på hur åtgärderna ska genomföras, begränsas och kontrolleras.

Instrumentella uttryck dominerar i resonemang om proportionalitet, rättssäkerhet, tillsyn och utvärdering. Ingripande befogenheter försvaras inte genom normativ skuldtilskrivning, utan genom proceduriella garantier och organisatoriska kontrollmekanismer.

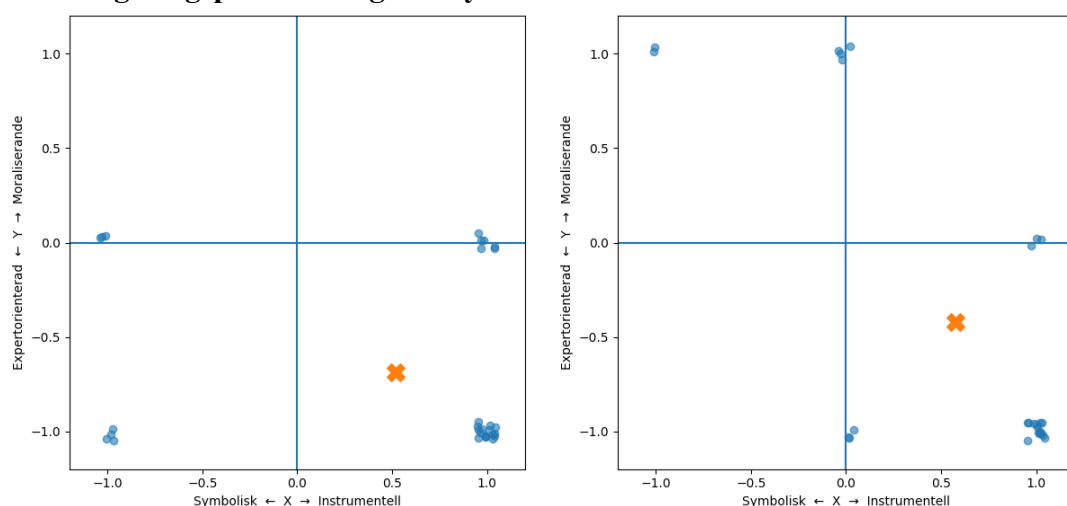
Expertorienterade uttryck förekommer konsekvent i båda propositionerna, särskilt genom hänvisningar till brottsbekämpande myndigheter, statistik och internationell rättspraxis. Dessa används dock i huvudsak för att stödja och stabilisera den instrumentella legitimeringen, snarare än för att formulera normativt laddade ställningstaganden.

Ett centralt resultat är den genomgående frånvaron av moraliserande legitimering i propositionstexterna. Även i avsnitt där normativt laddade teman typiskt kan förekomma – såsom brottsoffer, statens ansvar eller förtroende för rättssystemet – hanteras frågorna genom juridiska, proceduriella och funktionella argument.

Regeringen Kristerssons kriminalpolitik framstår som diskursivt sammanhållen, med ett återkommande mönster av symbolisk problemformulering följt av instrumentell och expertorienterad legitimering. Staten positioneras främst som en handlande och styrande aktör som legitimerar ingripande åtgärder genom kontroll, proportionalitet och rättssäkerhet, snarare än genom normativ värdering av gärningspersoner.

Figureerna nedan visualiserar dessa regeringsprofiler genom att sammanfatta kodradernas spridning och tyngdpunkt längs de två analytiska dimensionerna.

Figur 5. 1 Regeringsprofiler längs analytiska dimensioner

Figuren visar kodradernas placering längs de analytiska dimensionerna symbolisk–instrumentell (x-axel) och moraliserande–expertorienterad (y-axel). Figuren till vänster avser Regeringen Kristersson, medan figuren till höger avser Regeringen Löfven/Andersson. Varje punkt motsvarar en kodrad. Punkterna har försetts med mindre jitter för att synliggöra överlappande observationer. X-markeringen anger respektive regerings genomsnittliga

position. Figuren syftar till att illustrera dominans och spridning i legitimeringslogiker, inte till kvantitativ mätning. Observera att figurerna inte ska tolkas kvantitativt utan som en visuell sammanfattning av positionering.

5.4. Jämförande analys mellan regeringsperioderna

I detta avsnitt jämförs kriminalpolitikens legitimeringsmönster mellan de olika regeringsperioderna. Syftet är att identifiera gemensamma drag och skillnader i hur kriminalpolitiken språkligt motiveras.

5.4.1. Gemensamma drag

I en jämförelse visar inledningsvis att kriminalpolitiken under regeringarna Löfven/Andersson och Kristersson vilar på en i grunden gemensam problemförståelse och legitimeringsram. För båda formuleras brottsligheten som ett samhällsproblem som kräver statlig handlingskraft, och i båda fallen motiveras ingripande åtgärder inom ramen för ett etablerat rättsstatligt språkbruk.

Ett centralt och gemensamt drag är den utbredda användningen av expertorienterad legitimering. I samtliga analyserade propositioner hänvisar regeringen till rättsliga principer, myndighetsbedömningar, statistik och internationell rättspraxis för att motivera sina förslag. Staten framträder därmed konsekvent som en aktör som legitimerar kriminalpolitiska åtgärder genom kunskap, systemlogik och proceduriell korrekthet snarare än genom godtyckliga ställningstaganden. I relation till Edelmans teori kan detta förstås som att legitimering i första hand sker genom det juridiska och formella språket snarare än genom hotbilder och moraliska värderingar. Det rättsliga, formella och logiska språket fungerar som symboler för kontroll och rättvisa, vilket kan ge en lugnande och legitimerande effekt.

Kriminalpolitiken präglas under båda mandatperioderna och regeringar av en tydlig instrumentell dimension. Åtgärder försvaras genom resonemang om ändamålsenlighet, proportionalitet, genomförbarhet och kontroll. Rättssäkerhet framställs inte som ett hinder för ingripanden, utan som något som kan upprätthållas genom tekniska och proceduriella lösningar såsom avgränsningar, tillsyn och utvärdering.

Sammantaget indikerar detta en betydande diskursiv enighet i svensk kriminalpolitik, där såväl problemdefinition som legitimeringsspråk i stor utsträckning delas mellan regeringsperioderna. Denna överlappning utgör i sig ett viktigt empiriskt resultat, då den pekar på stabila normer för hur kriminalpolitik kan och bör motiveras inom ramen för det svenska rättssystemet.

5.4.2. Skiljelinjer

Mot bakgrund av denna gemensamma legitimeringsram framträder emellertid tydliga skillnader i hur kriminalpolitiken språkligt struktureras och motiveras i marginalerna. Skillnaderna rör inte främst politikens innehåll eller mål, utan hur staten positionerar sig själv i relation till brott, ansvar och handlingsbehov.

Det är i dessa mer subtila och nyanserade men systematiska variationer i legitimeringarna som den jämförande huvudsakliga bidraget återfinns. Medan båda regeringar rör sig inom samma rättsstatliga ramverk, skiljer de sig åt i när och hur olika legitimeringsformer används, samt i vilken funktion dessa ges i den kriminalpolitiska argumentationen.

I det följande stycken redogörs för dessa empiriska skillnader med fokus på tre centrala dimensioner: moraliserande uttryck, den symboliska inramning samt relationen mellan normativitet och expertorienterad legitimering.

5.4.2.1. Moraliserande uttryck som skiljelinje

En första tydlig skiljelinje mellan regeringsperioderna gäller användningen av moraliserande legitimering. Även om båda regeringarna i hög grad använder expertorienterade och instrumentella resonemang, tycks moraliserande uttryck fungera olika: i materialet från regeringen Löfven/Andersson förekommer moraliserande legitimering som ett bärande inslag i vissa reformargument, medan motsvarande uttryck i regeringens Kristerssons propositioner är svagt eller frånvarande.

De moraliserande uttrycken i Löfven/Andersson kriminalpolitik kan förstås i relation till Pratts (2007) perspektiv som en form av legitimering där reformen i hög grad motiveras genom värderingar om ansvar, rättvisa och samhällsskydd. Språket hänvisar till föreställningar om vad som är allmänt rimligt och rättvist i samhället. Det kan tolkas som drag av *penal populism* genom att styrka en vilja att företräda folket och handla enligt folkets moraliska förräntningar av politiken. En sådan förskjutning ses även av Tham (2022) och kan, i linje med Pratt (2007) förstås som att maktförhållandena har förändrats, där kriminalpolitiken är en stark politisk fråga och där straffrättsliga reformer påverkas av tryck från opposition, opinionsbildning och allmänhetens normativa förväntningar.

Denna skillnad bör dock förstås som en skillnad i legitimeringsspråk, inte nödvändigtvis i politisk målsättning. Moraliserande legitimering innebär här att staten explicit knyter reformen till värderingar, ansvar eller klandervärdhet. Detta kan fungera som ett sätt att göra straffrättsliga förändringar begripliga och acceptabla genom att placera dem i ett moraliskt ramverk. När moraliserande uttryck inte aktiveras betyder det inte att politiken saknar

normativt innehåll, utan att normativiteten i högre grad uttrycks genom procedur, rättsliga principer och funktionsargument. Detta styrks även av Svensson (2025), som menar att det kan finnas outtalade motiv bakom de så kallade sakliga argumenten, de kan ligga inbäddade inom de mer expertorienterade eller instrumentella uttrycken.

Skillnaden blir analytiskt intressant eftersom moraliserande legitimering tenderar att synliggöra en annan position: staten framstår mer som normativ uttolkare av ansvar och rättvisa, snarare än som systemförvaltare eller riskhanterare. Detta är kanske marginell men central variation i hur politiken formuleras och försvaras.

5.4.2.2. Symbolisk inramning som utgångspunkt kontra låg symbolik

En andra skiljelinje gäller symbolisk problemrepresentation. I båda regeringsperioderna finns legitimering genom expertargument och instrumentella lösningar, men de skiljer sig i hur ofta och hur konsekvent brottsproblemet först ges en ram symboliskt som ett "allvarligt läge" som kräver handlingskraft.

I regeringens KristerSSons material framträder denna inramning ofta som en grund eller början, där propositionerna etablerar ett läge och ett handlingskrav, varefter argumentationen snabbt växlar över till instrumentella och expertorienterade resonemang om genomförande, proportionalitet och rättssäkerhetsgarantier. Detta skapar en tydlig sekvens: $S \rightarrow I/E$. Detta får stöd av både Hermansson (2023) och Sahlin Lilja (2018), som visar hur symboliskt laddade ord används för att rama in och legitimera kriminalpolitiska åtgärder.

I linje med Edelmans teori kan den inledande symboliken förstås som en dramaturgisk inramning där allvaret markeras. En hotbild målas upp inledande där det allvarliga läget används för att legitimera behovet av åtgärd. Den symboliska inramningen övergår senare i ett mer formellt och tekniskt språk, vilket kan bidra till att tona ner de tidigare symboliska uttrycken genom sken av kontroll. De symboliska uttrycken kan därmed göra även mer vaga argument att framstå som starka och övertygande eftersom de har en lugnande effekt som kan riskera att motverka kritisk granskning.

I regeringens Löfven/Anderssons material är symboliska hotbilder mer begränsade och mindre strukturerande. Argumentationen är oftare omedelbart system- eller normorienterad (E och/eller M), vilket indikerar en annan rytm i legitimeringsspråket: reformer beskrivs i större utsträckning genom principer, doktriner eller värderingsbaserade resonemang utan att samma typ av krisnarrativ först behöver etableras.

Detta innebär inte att den ena regeringens politik är “mer symbolisk” i ett vardagligt meningsinnehåll, utan att symbolisk legitimering fyller olika funktion: antingen som ingång till reformargumentation eller som ett mer sekundärt inslag.

5.4.2.3. Expertargumentens roll: stabilisering av norm kontra stabilisering av procedur

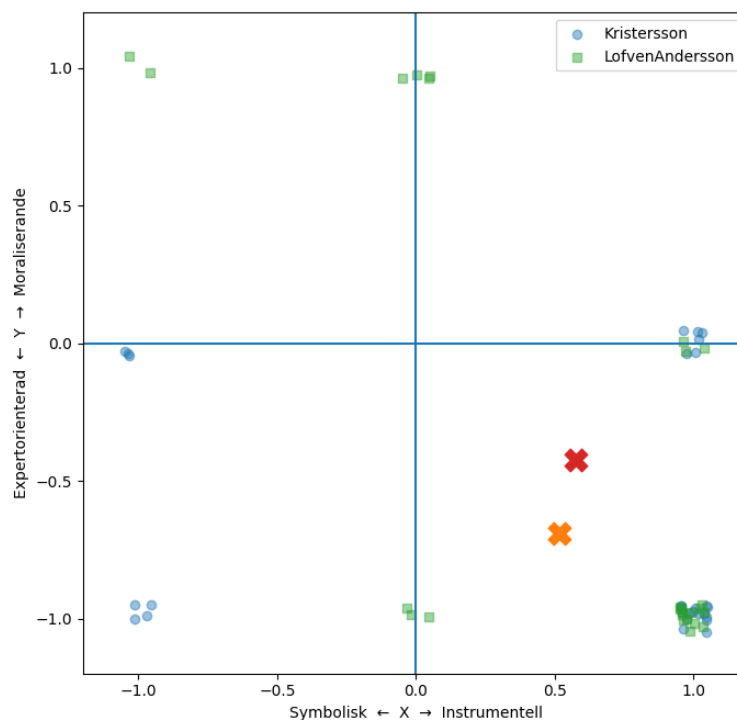
En tredje skiljelinje gäller relationen mellan expertorienterad legitimering och övriga uttryckstyper. I båda regeringsperioderna används expertargument till exempel av proportionalitet, rättsstatliga principer, myndighetsbedömningar och utvärdering, men deras funktion skiljer sig åt.

I materialet från regeringen Löfven/Andersson framträder expertargument ofta som stödjande kring reformer där normativ legitimering (M) är tydlig. Expertorienterade resonemang bidrar då till att “förankra” en värderingsbaserad linje i rättsliga och systematiska resonemang. Expertargumenten fungerar som ett sätt att översätta normativa ställningstaganden till rättsstatlig samstämmighet eller koherens.

I regeringens Kristerssons material används expertargument mer konsekvent för att stabilisera procedurer och kontroll: proportionalitet, rättssäkerhetsgarantier, tillsyn och utvärdering framträder som centrala legitimeringsmedel för ingripande befogenheter. Expertorienteringen blir här inte komplement, utan en del av logiken där intrång försvaras genom formella skyddsmekanismer.

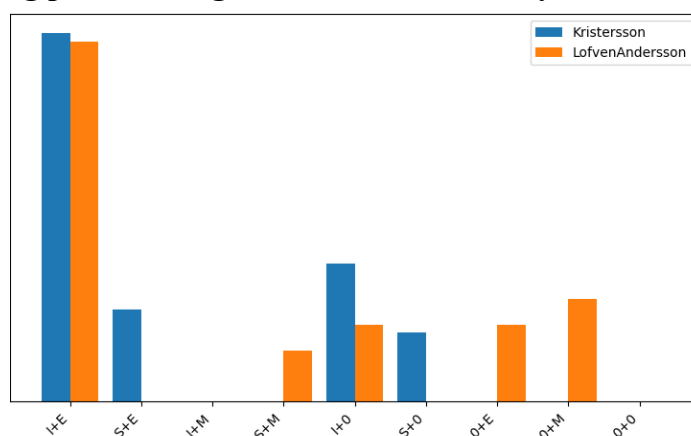
Sammantaget kan skillnaden beskrivas som att expertargument i de två regeringsperioderna tenderar att stabilisera olika saker: i den ena perioden stabiliseras i högre grad normativ positionering, i den andra stabiliseras i högre grad formell och instrumentell legitimitet. Detta sker samtidigt som överlappningen i grundläggande rättsstatligt språkbruk förblir stor.

Figur 5.2 Regeringsprofilerna i jämförande positionering längs de analytiska dimensionerna

Figuren visar jämförande fördelningen av kodrader för de två regeringsperioderna längs de analytiska dimensionerna symbolisk–instrumentell (x-axel) och moraliserande–expertorienterad (y-axel). Varje punkt representerar en kodrad ur det samlade materialet för respektive regeringsperiod. Punkterna har försetts med mindre jitter för att synliggöra överlappande observationer. X-markeringen anger respektive regerings genomsnittliga position. Observera att figurerna inte ska tolkas kvantitativt utan som en visuell sammanfattning av positionering och skillnader.

Figur 5.3 Översiktlig positionering av kodrader över analytiska dimensioner

Figuren visar den jämförande positionering av kodutfall per regeringsperiod uppdelad på kombinationer av analytiska kategorier. Staplarna illustrerar hur ofta respektive kombination positioneras i materialet för Regeringen Löfven/Andersson respektive Regeringen Kristersson. Figuren syftar till att ge en översiktlig bild av dominerande legitimeringsmönster på regeringsnivå och ska inte tolkas som ett statistiskt mått på styrka eller signifikans, utan som ett deskriptivt komplement till den kvalitativa analysen.

Figurerna ovan bekräftar den bild som framkommit i den empiriska jämförelsen.

Överlappningen mellan regeringsperioderna är omfattande och koncentreras framför allt till den instrumentella och expertorienterade dimensionen. Detta påvisar indikativt en gemensam kriminalpolitisk legitimeringsram där ingripande åtgärder motiveras genom procedur, proportionalitet och rättsstatliga principer.

Samtidigt framträder skillnaderna tydligt i marginalerna. Regeringen Löfven/Andersson uppvisar en större spridning mot moraliserande legitimering, där värderingar, ansvar och rättvisa aktiveras i argumentationen. Regeringen Kristerssons legitimeringsspråk kännetecknas i stället av en frånvaro av sådana uttryck och en tydligare koncentration till instrumentella och expertorienterade resonemang, ofta föregångna av symbolisk problemrepresentation.

Skillnaderna mellan regeringsperioderna bör därmed kanske inte ses som en polarisering, utan som variationer i hur staten, beroende på regering, språkligt positionerar sig själv i relation till brott, ansvar och handlingsbehov.

5.4.3. Empirisk summering

Den jämförande analysen visar att symboliska uttryck används av båda regeringsperioderna, men med olika funktion. I regeringens Kristerssons propositioner används symbolisk problemrepresentation främst för att etablera ett handlingsimperativ och därigenom rättfärdiga behovet av att vidta åtgärder. I regeringens Löfven/Anderssons material används symbolik i större utsträckning för att normativt rättfärdiga de åtgärder som föreslås, genom att knyta dem till värderingar om ansvar, rättvisa och likabehandling. Skillnaden gäller således inte förekomsten av symbolik i sig, utan dess funktion och syfte i legitimeringsprocessen.

6. Diskussion

Kapitlet tolkar studiens resultat i relation till syfte, teori och tidigare forskning samt diskuterar studiens metodologiska räckvidd. Diskussionen tar sin utgångspunkt i studiens fyra frågeställningar, vilka här behandlas tematiskt och sammanhållet snarare än var för sig, i syfte att syntetisera resultaten i relation till teori och tidigare forskning.

6.1. Sammanhållande tolkningar av studiens syfte, angreppssätt och resultat

Syftet med denna studie har varit att analysera hur kriminalpolitik legitimeras språkligt i svenska regeringspropositioner, med fokus på hur brottsproblem konstrueras och hur statliga åtgärder görs begripliga och försvarbara. Genom en teoridriven kvalitativ innehållsanalys har studien undersökt legitimeringsmönster i kriminalpolitiska texter, snarare än att utvärdera reformers effektivitet eller göra normativa bedömningar av deras innehåll. Avsnittet sammanfattar därmed resultaten av studiens två första frågeställningar, samt lägger grunden för den jämförande och tolkande analys som följer.

Resultaten visar att legitimeringen i de analyserade propositionerna i huvudsak präglas av expertorienterade och instrumentella uttryck. Hänvisningar till rättsliga principer, myndighetsbedömningar och genomförandelogik ges en framträdande roll, medan symboliska och moraliserande uttryck förekommer i mer stödjande och indirekta former. Kriminalpolitiska åtgärder framställs därmed främst som tekniskt nödvändiga och rationellt motiverade snarare än som uttryck för politiska ställningstaganden i ideologisk mening (jfr Tham 2022).

I relation till studiens teoretiska utgångspunkter kan detta tolkas som ett uttryck för en diskurs där kriminalpolitiken konstrueras som ett område för administrativ problemlösning snarare än politisk konflikt. Detta ligger i linje med forskning som pekar på en teknokratisering och avideologisering av kriminalpolitiken, särskilt på den lagstiftande nivån (Tham 2022; Loader & Sparks 2016). Samtidigt nyanserar studien denna bild genom att visa hur symboliska element fortsatt spelar en roll, men ofta är inbäddade i ett teknokratiskt språkbruk snarare än formulerade som öppet normativa.

Studien uttalar sig inte om hur dessa legitimeringsstrategier mottas av olika aktörer eller om deras politiska konsekvenser i praktiken. Däremot bidrar den med fördjupad kunskap om hur kriminalpolitiken språkligt konstrueras i formella lagstiftningsdokument, vilket utgör en viktig grund för vidare analyser av politiska effekter och demokratisk ansvarsutkrävning.

6.2. Resultatens relation till tidigare forskning och teoretiska ramverk

Studien bidrar till forskningen om kriminalpolitikens språkliga legitimering genom att analysera hur problemrepresentationer och åtgärdsargument formas i regeringspropositioner. Resultaten bekräftar tidigare forskning som visar att kriminalpolitiken i ökande grad legitimeras genom expertkunskap, institutionell rationalitet och hänvisningar till rättsstatliga principer snarare än genom öppet ideologiska eller moraliserande argument (Tham 2022). Detta avsnitt relaterar främst studiens tredje och fjärde frågeställning till tidigare forskning och teoretiska ramverk, genom att tolka identifierade likheter och skillnader mellan regeringsperioderna i ljuset av teorier om symbolpolitik, *penal populism* och avideologisering.

Samtidigt nyanserar studien denna bild genom att visa att symboliska element, såsom trygghet, säkerhet och skydd av allmänheten, fortsatt spelar en viktig roll. Dessa uttryck fungerar ofta som legitimerande bryggor mellan problemkonstruktioner och institutionella lösningar, men integreras i ett teknokratiskt språkbruk snarare än formuleras explicit normativt. Detta överensstämmer med teorier om symbolisk politik, där symboler bidrar till meningsskapande och legitimitet även när de inte framträder som öppet moraliserande (Edelman 1985), samt med studier som betonar trygghetsbegreppets centrala roll i kriminalpolitiken (Hermansson 2023; Sahlin Lilja 2018).

Resultaten förhåller sig mer ambivalent till teorier om *penal populism*. Studien identifierar begränsade inslag av det som Pratt (2007) beskriver som explicit moraliserande språk och direkta appeller till folklig affekt. Detta tyder på att kriminalpolitiken på propositionsnivå präglas av ett mer återhållsamt och institutionellt språk än vad som ofta framträder i valretorik och mediala sammanhang. Därmed understryks vikten av att analytiskt skilja mellan olika nivåer av kriminalpolitisk kommunikation, snarare än att betrakta kriminalpolitiken som en enhetlig diskurs.

Sammantaget visar studien hur expertorienterade, symboliska och instrumentella legitimeringslogiker samverkar i kriminalpolitiska propositioner, vilket bidrar till en mer finmaskig förståelse av kriminalpolitikens diskursiva praktik.

6.3. Normativa och demokratiteoretiska implikationer av kriminalpolitiken legitimering

De legitimeringsmönster som identifierats i studien väcker viktiga normativa och demokratiteoretiska frågor. När kriminalpolitiska reformer i hög grad legitimeras genom hänvisningar till expertkunskap, rättsliga principer och administrativa nödvändigheter riskerar politiska avvägningar att framställas som tekniska snarare än politiska (Svensson 2025). I ett

demokratiteoretiskt perspektiv kan detta minska utrymmet för öppen ideologisk konflikt och försvåra ansvarsutkrävande.

Samtidigt kan expertorienterad legitimering bidra till att stärka rättssäkerhet, förutsebarhet och likabehandling – värden som är centrala i en rättsstatlig demokrati (Pettersson 2025). Resultaten pekar därmed på en spänning mellan olika former av demokratisk legitimitet: legitimitet genom politisk representation och ideologisk tydlighet å ena sidan, och legitimitet genom procedurer, expertis och rättsliga principer å den andra (Nava-Tovar 2025).

Även om symboliska uttryck ofta är underordnade expertorienterade resonemang spelar de en viktig roll i att rama in kriminalpolitiken. I linje med teorier om symbolisk politik kan dessa uttryck förstås som meningsskapande element som bidrar till att stabilisera legitimiteten för åtgärder vars effekter är osäkra eller långsiktiga (Edelman 1985). När symboliken integreras i ett teknokratiskt språkbruk riskerar dock dess normativa funktion att bli mindre synlig och därmed svårare att politiskt granska (Hermansson 2023).

När kriminalpolitiska reformer legitimeras genom ett teknokratiskt språk riskerar de politiska värdeval som faktiskt görs att framstå som nödvändiga snarare än omstridda. Detta kan bidra till en form av diskursiv avpolitisering, där ideologiska skiljelinjer inte försvinner utan snarare maskeras bakom expertorienterade och institutionella argument.

Studien visar därmed inte på en entydig avpolitisering eller populistisk förskjutning, utan snarare på hur olika legitimeringslogiker samexisterar och samverkar i kriminalpolitiken.

6.4. Metodologiska val, avståenden och studiens räckvidd

Studiens metodologiska utformning har präglats av medvetna val och avgränsningar. Genom att fokusera på regeringspropositioner har studien analyserat kriminalpolitiken i dess mest formaliserade och institutionellt förankrade form. Analysen bygger på ett begränsat antal propositioner från olika tidpunkter och fångar därmed övergripande legitimeringsmönster snarare än kontinuerliga förändringar över tid.

Samtidigt innebär detta empirival en tydlig avgränsning. Studien uttalar sig inte om hur kriminalpolitiken kommuniceras i andra sammanhang. Inte heller behandlar studien hur kriminalpolitiska reformer implementeras eller vilka effekter de får i praktiken.

Valet att använda ett idealtypiskt kodschema har möjliggjort en systematisk analys av dominerande legitimeringslogiker utan att eftersträva kvantifiering. Resultaten ska därför förstås som analytiska mönster snarare än som mått på frekvens i statistisk mening. Ett

medvetet avståndstagande har gjorts från att integrera normativa bedömningar i analysdelen, i syfte att stärka analytisk klarhet och transparens.

Användningen av AI som stöd i kodningsprocessen utgör ytterligare ett metodologiskt ställningstagande. AI har använts som ett analytiskt hjälpmedel för att identifiera, strukturera och pröva potentiella kodningar, medan samtliga slutgiltiga kodningsbeslut fattats av författarna. Detta tillvägagångssätt har möjliggjort en mer konsekvent tillämpning av kodschemat över ett omfattande material, samtidigt som den analytiska kontrollen behållits hos forskarna.

När det gäller studiens räckvidd görs inga anspråk på statistisk generaliserbarhet. I stället eftersträvas analytisk generaliserbarhet, där resultaten bidrar till teoretisk förståelse av hur kriminalpolitik legitimeras språkligt i en svensk kontext. Studien visar på mönster och tendenser som kan vara relevanta även utanför det analyserade materialet, men dessa bör prövas vidare i andra empiriska sammanhang. Sammantaget kan studiens metodologiska val ses som en medveten avvägning mellan bredd och analytisk djup.

7. Slutsats

I detta avslutande kapitel sammanfattas studiens huvudsakliga resultat och slutsatser.

7.1. Sammanfattande svar av forskningsfrågorna

Avseende den första forskningsfrågan visar analysen att kriminalpolitiska problem i regeringspropositioner under perioden 2018–2025 i huvudsak konstrueras som allvarliga samhällshot kopplade till trygghet, ordning och rättsstatens funktion. Hotbilder relateras ofta till organiserad brottslighet och våld, men formuleras genom ett återhållsamt och institutionellt språk som betonar risk, systempåverkan och statlig handlingsförmåga.

Vad gäller den andra forskningsfrågan visar studien att expertorienterade och instrumentella uttryck utgör den dominerande legitimeringsgrunden. Reformförslag motiveras främst genom hänvisningar till rättsliga principer, utredningar och myndighetsbedömningar, medan symboliska uttryck ofta fungerar som en övergripande inramning. Moraliserande uttryck förekommer i begränsad och indirekt form, vilket tyder på att legitimeringen på propositionsnivå främst sker genom rationalitet och institutionell auktoritet (Tham 2022; Edelman 1985).

I relation till den tredje och fjärde forskningsfrågan visar analysen att skillnaderna mellan propositioner från olika regeringsperioder är relativt små. Trots skilda politiska majoriteter framträder likartade sätt att formulera problem och legitimera åtgärder, vilket kan tolkas som uttryck för en gemensam kriminalpolitisk diskurs på propositionsnivå.

7.2. Slutsatser och bidrag

Studien visar att kriminalpolitisk legitimering i svenska regeringspropositioner präglas av stabila diskursiva mönster där teknisk rationalitet, institutionell auktoritet och symboliskt meningsskapande samverkar. I stället för att förstå kriminalpolitiken som antingen teknokratisk eller populistisk visar resultaten hur olika legitimeringslogiker kombineras i ett återhållsamt och formaliserat språkbruk (Loader & Sparks 2016; Pratt 2007). Sammantaget visar studien, genom att besvara samtliga fyra frågeställningar, hur kriminalpolitiska propositioner fungerar som en särskild diskursiv arena där politiska värdeval i hög grad legitimeras genom expertorienterade och institutionella uttryck.

Genom sitt fokus på språklig legitimering bidrar studien med ett perspektiv som kompletterar effekt- och implementeringsinriktad kriminalpolitisk forskning. Resultaten synliggör hur kriminalpolitiska problem och lösningar konstrueras, motiveras och normaliseras i den lagstiftande processen, även i frånvaro av tydliga ideologiska skiljelinjer.

Studien visar därmed att svensk kriminalpolitik på propositionsnivå varken kan förstås som entydigt populistisk eller strikt teknokratisk. I stället framträder en stabil diskurs där symboliska, moraliska och expertorienterade uttryck samverkar på ett sätt som bidrar till både legitimitet och avpolitisering. Detta nyanserar bilden av kriminalpolitikens ideologiska utveckling och visar hur politiska värdeval kan reproduceras även i ett formellt, återhållsamt språkbruk.

En möjlig tolkning av dessa resultat är att regeringspropositioner fungerar som en särskild diskursiv arena där kriminalpolitiska konflikter inte betonas genom ideologisk konfrontation, utan snarare neutraliseras genom formella och expertorienterade uttryck. I denna mening kan propositionsspråket förstås som stabiliserande snarare än mobiliserande, vilket skiljer det från mer konfliktorienterade arenor såsom valrörelser och offentlig debatt, särskilt inom ett politikområde som under de senaste mandatperioderna varit föremål för stark politisk exponering och offentlig uppmärksamhet.

7.3. Framtida forskning

Studiens resultat öppnar för vidare forskning om kriminalpolitikens språkliga legitimering. En möjlig inriktning är att bredda det empiriska materialet till andra arenor för kriminalpolitisk kommunikation, såsom riksdagsdebatter, valmanifest eller mediala sammanhang. En annan är att genom komparativa studier undersöka om liknande legitimeringsmönster återfinns i andra nationella kontexter.

Mot bakgrund av studiens resultat vore det även relevant att närmare undersöka hur dessa legitimeringsstrategier varierar mellan olika typer av kriminalpolitiska reformer, exempelvis mellan straffskärpande åtgärder och mer förebyggande insatser.

Vidare kan framtida forskning kombinera kvalitativa och kvantitativa ansatser för att pröva de identifierade mönstren i större textkorpusar. Slutligen finns behov av studier som undersöker hur dessa legitimeringsstrategier uppfattas av medborgare och andra aktörer, samt vilka konsekvenser de får för demokratiskt ansvarsutkrävande.

Sammantaget visar studien att kriminalpolitikens legitimering utgör ett analytiskt fruktbart forskningsfält där vidare studier kan bidra till en fördjupad förståelse av relationen mellan språk, politik och demokrati.

Referenser

Bryman, A., 2016. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber.

Edelman, M. (1985). *The symbolic uses of politics*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan - Konsten att studera människor, organisationer och samhälle*. 6 uppl. Norstedts juridik AB.

Karstedt, S., Endtricht, R. (2022). Crime and punishment: Public opinion and political law-and-order rhetoric in Europe 1996–2019. *The British Journal of Criminology*, 62 (5), s. 1116–1135, <https://doi.org/10.1093/bjc/azac040>

Lacey, N., Soskice, D., Hope, D. 2018. Understanding the Determinants of Penal Policy: Crime, Culture, and Comparative Political Economy. *Annual Review Criminology*. (1), s. 195–217. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-032317-091942>

Loader, I., & Sparks, R. (2016). Ideologies and crime: political ideas and the dynamics of crime control. *Global Crime*, 17(3–4), 314–330. <https://doi.org/10.1080/17440572.2016.1169926>

Nava-Tovar, A. (2025). Toward the critique of punitive populism. *Problema. Anuario de Filosofía y Teoría del Derecho*, 19, e19531, s.1–29. <https://doi.org/10.22201/ijj.24487937e.2025.19.19531>

Pettersson, M. (2025). Rationella former? Tankar vid ett påföljssymposium. *Svensk Juristtidning*, 2025(1), 1–33.

Pickett, J. T. (2019). Public opinion and criminal justice policy: Theory and research. *The annual review of criminology*, (2), s. 405–428. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011518-024826>

Pratt, J. (2007). *Penal populism*. Routledge.

Regeringen (2019). Ungdomsövervakning. Prop. 2019/20:118. Stockholm: Regeringskansliet.

Regeringen (2021). Slopad straffrabatt för unga myndiga. Prop. 2021/22:17. Stockholm: Regeringskansliet.

Regeringen (2023). Säkerhetszoner. Prop. 2023/24:84. Stockholm: Regeringskansliet.

Regeringen (2024). Preventiva tvångsmedel. Prop. 2023/24:117. Stockholm: Regeringskansliet.

Sahlin Lilja, H. (2018) ”Otrygghet” i politisk kommunikation. En begreppslig analys och jämförelse av 1970- och 2010-talen. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*. 105 (2), s.170–190.

Santesson-Wilson, P. (2003). *Studier i symbolpolitik*. Diss. Lunds universitet.
<https://lup.lub.lu.se/search/files/4572022/4770578.pdf>

Svensson, P.-O. (2025). Straffvärdebegreppet och lagstiftarens överjag. *Svensk Juristtidning*, 2025(1), 81–93.

Tham, H. (2022). *Kriminalpolitik. Brott och straff i Sverige sedan 1965*. 2 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Bilagor

Bilaga A: Kodram

Översikt av det empiriska materialet

Det empiriska materialet består av fyra kriminalpolitiska propositioner, två från regeringsperioden 2018–2022 och två från regeringsperioden 2022–2025. Samtliga propositioner har kodats till teoretisk mättnad enligt samma kodschema och beslutregler. Varje proposition analyserades initialt isolerat. Först efter analytisk frysning genomfördes jämförande analyser inom respektive regeringsperiod samt mellan regeringsperioderna.

Avslutande metodologisk anmärkning

Genom att kombinera isolerad analys av varje proposition, iterativ kodning till mättnad samt riktade mättnadsstress-test har studien strävat efter hög transparens och analytisk stringens. De identifierade mönstren utgör därmed ett resultat av en systematisk kodningsprocess snarare än av förhandsantaganden om ideologiska skillnader mellan regeringsperioderna.

Kodningsram och analytiska dimensioner

Analysen baseras på ett teoridrivet kodschema bestående av fyra idealtypiska uttryckstyper:

- **Moraliserande uttryck (M)**, där kriminalpolitik legitimeras genom normativ skuldtilskrivning, ansvar, rättvisa eller samhällseliga värderingar.
- **Expertorienterade uttryck (E)**, där legitimitet grundas i rättsliga principer, forskning, utredningar eller myndighetsbedömningar.
- **Symboliska uttryck (S)**, där kriminalpolitiken legitimeras genom hotbilder, krisnarrativ eller abstrakta värden såsom trygghet och ordning.
- **Instrumentella uttryck (I)**, där legitimitet grundas i hur åtgärder ska genomföras, begränsas, kontrolleras eller följas upp.

Bilaga B: Genomförande och kvalitetssäkring

AI som stöd i kodningsprocessen

Eftersom det föreslagna AI-drivna NVivo-stödet inte bedömdes uppfylla de krav på flexibilitet och funktionalitet som kodningen av det empiriska materialet i detta fall krävde, omvärderades användningen av analysverktyg. Kodningen har i stället genomförts som en rekursiv, iterativ kvalitativ analys i flera steg, med stöd av AI som analytiskt hjälpmedel. Arbetet har genomförts under strikta metodologiska förhållningsregler och i linje med uppsatsens syfte, frågeställningar och teoretiska ramverk. I samtliga steg har en *human-in-the-loop*-princip tillämpats, där samtliga kodningsbeslut fattats och fastställts av författarna.

Faktaruta: Human-in-the-loop

Human-in-the-loop (HITL) avser en metod där automatiserade eller AI-baserade verktyg används som analytiskt stöd, samtidigt som avgörande tolknings- och beslutsmoment förblir forskarens ansvar. I denna studie har AI använts för att bistå med identifiering av potentiella kodningsindikatorer, sammanfattning av textavsnitt samt kontroll av kodningskonsistens. Samtliga kodningsbeslut, gränsdragningar och analytiska tolkningar har dock fattats av forskarna och prövats mot studiens teoretiska ram. AI-stödet har därmed haft en assisterande snarare än självständig roll i analysprocessen.

AI har använts för att assistera i identifiering, strukturering och prövning av potentiella kodningar, medan den slutliga kodtilldelningen alltid har genomförts manuellt. Varje kodningssteg har dessutom kontrollerats genom parallell prövning med en separat AI-instans, i syfte att identifiera inkonsistenser och stärka den interna samstämmigheten i kodningen. Dessa prövningar har fungerat som stöd för reflektion och kvalitetssäkring snarare än som automatiserad validering.

Kodningen har skett inom på förhand teoribestämda analytiska dimensioner och idealtypiska koder. Textstycken på menings- eller kortare styckenivå har analyserats och tilldelats en dominerande kod utifrån deras primära legitimeringsfunktion. Processen har varit rekursivt iterativ, där kodschemata, indikatorer och exempelmeningar kontinuerligt prövats mot materialet, justerats vid behov och återanvänts tills analytisk mättnad uppnåddes.

Ett centralt argument för valet av AI-understödd kodning, utöver hanteringen av materialets omfattning, har varit att stärka studiens reliabilitet genom att minska risken för selektiv perception och kodningströtthet vid manuell analys av ett omfattande material (cirka 300 sidor). AI-stödet har här fungerat som ett konsekvent analytiskt raster för tillämpningen av det mänskligt utformade kodschemat över hela materialet.

Den enda bias som därmed kvarstår är den teoretiskt betingade bias som medvetet byggts in i kodschemat, baserat på Tham, Edelman och Pratt. Användningen av två oberoende AI-instanser (Google Gemini och ChatGPT) har vidare fungerat som en kontrollmekanism för att identifiera potentiella inkonsistenser i kodningen. Detta tillvägagångssätt har möjliggjort en mer systematisk och transparent prövning av materialet, där de slutgiltiga analytiska besluten fattats genom mänsklig värdering av AI-instansernas förslag i relation till de definierade indikatorerna

Rekursiv iterativ kodningsprocess

Kodningen genomfördes som en rekursiv och iterativ process i flera steg. I en inledande kalibreringsfas prövades kodernas räckvidd på centrala avsnitt ur materialet för att identifiera gränsdragningsproblem och utveckla operativa beslutregler. Dessa beslutregler avsåg bland annat hur värdeladdade begrepp skulle skiljas från rättsliga principer, samt hur hotbilder skulle särskiljas från expertbaserade problemdefinitioner.

Därefter genomfördes systematisk huvudkodning på textstyckesnivå. Varje textstycke kodades utifrån dess dominerande uttryckstyp, med möjlighet att ange sekundära drag när flera legitimeringslogiker samverkade. Kodningen var iterativ i den meningen att tidigare kodningar kontinuerligt prövades mot nytt material. Vid behov reviderades enskilda kodningar i enlighet med etablerade beslutregler.

Varje proposition analyserades initialt isolerat. Jämförelser mellan propositioner eller regeringsperioder gjordes först efter att samtliga dokument kodats till teoretisk mättnad och frysts analytiskt. Detta tillvägagångssätt valdes för att undvika att jämförelsen styrde tolkningen av enskilda texter.

Teoretisk mättnad och analytisk frysning

Kodningen pågick tills ytterligare genomgång av materialet inte längre tillförde nya analytiskt relevanta variationer i problemrepresentation eller legitimeringsstrategier. När nya textstycken konsekvent kunde förstås inom ramen för redan etablerade koder och beslutregler bedömdes teoretisk mättnad vara uppnådd.

Vid denna punkt avslutades kodningen av respektive proposition och dokumentet frystes analytiskt. Frysningen innebar att inga ytterligare kodjusteringar gjordes innan den jämförande analysen påbörjades.

Mättnadsstress-test och kvalitetskontroll

För att säkerställa att teoretisk mättnad inte fastställdes för tidigt genomfördes ett särskilt mättnadsstress-test i kodningsprocessen. Stress-testet syftade till att pröva om ytterligare genomgång av materialet skulle generera nya legitimeringsstrategier eller kräva revidering av kodschemat.

I denna fas riktades kodningen medvetet mot textavsnitt där alternativa uttryckstyper typiskt kan förekomma i kriminalpolitiska propositioner, såsom resonemang om brottsoffer, allmänhetens skyddsintresse, förtroende för rättssystemet, statens ansvar enligt internationell rätt samt potentiellt undantagsbetonade åtgärder.

Kodningen genomfördes i flera extra loopar efter att preliminär mättnad identifierats. Varje nytt textstycke prövades mot de befintliga kodkategorierna och de beslutregler som utvecklats under den kalibrerande fasen. Särskild uppmärksamhet ägnades åt att identifiera eventuell normativ skuldtillskrivning som skulle motivera en moraliserande kod.

Stresstestet resulterade inte i identifiering av några nya legitimeringslogiker eller kodkategorier. De analyserade textstyckena kunde konsekvent förstås som expertorienterade, symboliska eller instrumentella uttryck. Förekomsten av begrepp såsom ”skyldighet”, ”skydd” och ”förtroende” visade sig i dessa fall vara knutna snar till rättsliga doktriner, proceduriella garantier eller riskhantering, snarare än till normativ skuldtillskrivning. Mot denna bakgrund bedömdes teoretisk mättnad vara robust uppnådd.

Bilaga C: Kodmatriser

Grundkoder (teoretiska idealtyper – stabila genom hela analysen)

Dessa fanns från start och förändrades inte, men deras tillämpning preciserades iterativt.

Kod M – Moraliserande uttryck

Definition (operativ):

Text där kriminalpolitik legitimeras genom normativ skuldtillskrivning, ansvar, rättvisa eller samhällelig värdering.

Indikatorer:

- ansvar, klandervärdhet
- rättvisa, likabehandling (i normativ mening)
- samhällsskydd som moraliskt krav
- ”bör”, ”ska” kopplat till värderingar
- förtroende för rättssystemet som normativt argument

Typiska funktioner:

- Legitimering
- Problemrepresentation (vem förtjänar vad)

Kod E – Expertorienterade uttryck**Definition (operativ):**

Text där legitimitet grundas i rättsliga principer, expertkunskap, myndighetsbedömningar eller systemlogik.

Indikatorer:

- proportionalitet, likabehandling (juridisk)
- bedöms, utvärderas, följs upp
- hänvisning till Brå, utredningar, myndigheter
- konsekvens, förutsebarhet, koherens

Typiska funktioner:

- Legitimering
- Avvägning
- Stabilisering av normativ politik

Kod S – Symboliska uttryck**Definition (operativ):**

Text där kriminalpolitiken legitimeras genom hotbilder, krisnarrativ eller abstrakta trygghetsvärden snarare än genom konkreta åtgärdsresonemang.

Indikatorer:

- allvarligt läge
- angeläget behov
- trygghet, ordning
- samhället hotas
- akut situation

Typiska funktioner:

- Problemrepresentation
- Inledande legitimering

Kod I – Instrumentella uttryck**Definition (operativ):**

Text där legitimitet grundas i hur åtgärder ska genomföras, begränsas, kontrolleras eller följas upp.

Indikatorer:

- genomförande, verkställighet
- tidsbegränsning, geografisk avgränsning
- dokumentation, tillsyn
- efterhandskontroll
- organisatoriska ramar

Typiska funktioner:

- Åtgärdsprincip
- Avvägning
- Rättssäkerhetslegitimering

Kodmatrix – Prop. 2023/24:117

Kod rad	Avsnitt (kort)	Funktion	Dominant	Se k.	Kort utdrag
1	Behov – tvångsmedel	PR+L	S	E	“utvecklingen... behov av att utöka...”
2	Behov – allvarligt läge	L	S	–	“läget... så pass allvarligt...”
3	Myndighetsbehov	L	E	I	“Polismyndigheten... Tullverket anser...”
4	Skälen – avvägning	A	I	E	“avvägning... effektivitet och fri- och rättigheter...”
5	Dokumentation/tillsyn	A+Å	I	–	“dokumentationsskyldigheten... efterhandskontroll...”
6	Integritet/källskydd	A	I	E	“påverkan... fri- och rättigheter... stort allvar...”
7	Inledning – vända utveckling	PR+L	S	I	“vända brottsutvecklingen... kraftfulla åtgärder...”
8	Statistik/nytta	L	E	I	“Under 2022... 727 beslut...”
9	Genomsökning distans	L+Å	E	I	“förväntas vara en effektiv åtgärd...”
10	Integritetsgarantier	A+L	I	E	“robust skydd... proportionalitet...”
11	Medier – risk/missbruk	A+L	I	E	“för stor begränsning... gott skydd...”
12	Tidsbegränsning/utvärdering	A+L	I	E	“integritetsrisk... tidsbegränsa... utvärdering...”
13	Statens skyldighet skydda	L	E	S	“skyldighet att skydda... effektiva åtgärder...”
14	EKMR positiva förpliktelser	L+A	E	I	“Europadomstolens praxis... skyldig...”
15	Brottsoffer/riskminskning	L	I	S	“minska risken för att enskilda utsätts...”
16	Särskilda skäl/mindre ingripande	A	I	E	“endast... särskilda skäl... inte tillräckliga...”
17	Förtroende via garantier	L	I	E	“rättssäkerhetsgarantier... upprätthåller förtroendet...”

PR = problemrepresentation, L = legitimering, A = avvägning, Å = åtgärdsprincip.

Kodmatris – Proposition 2019/20:118

Kod rad	Avsnitt (kort)	Funkt ion	Do m	Se k	Kort utdrag
1	Bakgrund/utgångspunkter	PR+L	E	I	“påföljdssystemet har utvecklats... proportionalitet...”
2	Straffmätningens grund	L	E	–	“utgångspunkten... brottets straffvärde”
3	Skälen för förslaget	L+Å	E	I	“behov av nya påföljdsformer...”
4	Ny påföljd – funktion	L+Å	I	E	“syftar till att ge en tydligare reaktion...”
5	Förhållande till andra påföljder	A	I	–	“alternativ till slutna ungdomsvård”
6	Utformning/innehåll	Å	I	E	“individuellt anpassad verkställighetsplan”
7	Målgrupp/tillämpning	PR+L	E	I	“behov av struktur och uppföljning”
8	Proportionalitet	A	E	I	“står i proportion till brottets allvar”
9	Uppföljning/utvärdering	L+A	E	I	“bör följas upp för att säkerställa...”
10	Konsekvenser	Å	I	–	“kan genomföras inom befintliga ramar”
11	Reaktionsnivå	L+A	E	I	“tydlig reaktion... proportionalitet”
12	Kontroll/övervakning	Å	I	–	“föreskrifter och kontrollmoment”
13	Samverkan	Å	I	E	“samverkan mellan myndigheter...”

PR = problemrepresentation, L = legitimering, A = avvägning, Å = åtgärdsprincip.

Kodmatris – Proposition 2021/22:17

Kodrad	Avsnitt (kort)	Funktion	Dom	Se	Kort utdrag
1	Bakgrund/värderingar	PR+L	M	–	“lagstiftningen återspeglar värderingar”
2	Påföljdsavvägning	A+L	E	I	“straff ska stå i proportion...”
3	Skälen för förslaget	L	M	E	“behandla unga myndiga som andra...”
4	Särbehandling unga	A	E	M	“vägas mot intresset av rättvisa”
5	Uppföljning	L+A	E	–	“fortlöpande följa utvecklingen”
6	Straffvärde/klandervärdhet	PR+L	M	E	“klandervärdhet som gärningen innebär”
7	Likabehandling	L	M	–	“bör inte särbehandlas”
8	Under 18 år	A	I	E	“påverkar inte särbehandlingen”
9	Rättstillämpning	L	E	I	“mer konsekvent och förutsebar”
10	Samhällsskydd	L	M	S	“samhällets intresse av skydd”
11	Förtroende	L	M	S	“undergräva förtroendet...”
12	Konsekvens/legitimitet	L	E	I	“konsekvent tillämpning...”
13	Uppföljningens syfte	A	E	I	“ändamålsenligt avgränsad”

PR = problemrepresentation, L = legitimering, A = avvägning, Å = åtgärdsprincip.

Kodmatris – Proposition 2023/24:84

Kodrad	Avsnitt (kort)	Funktion	Dom	Se	Kort utdrag
1	Behov – hotbild	PR+L	S	E	“läget... är allvarligt”
2	Angeläget behov	L	S	–	“angeläget behov av utökade möjligheter”
3	Tidsbegränsade zoner	Å	I	S	“tidsbegränsade zoner”
4	Effektivitet/Danmark	L	E	S	“effektivt verktyg... Danmark”
5	Snabba beslut	L+A	I	S	“fattas mycket snabbt”
6	Domstolsprövning	A	I	E	“domstolsprövning i efterhand”
7	Sekretess	A	I	–	“inga särskilda bestämmelser krävs”
8	Beslutsfattare	L	E	I	“Polismyndigheten framstår som...”
9	EKMR	A	I	E	“Europakonventionens krav”
10	Remissinvändningar	L+A	I	E	“inte ändamålsenligt...”
11	Integritetsrisk	A	I	E	“risk för ökat intrång...”
12	Dokumentation	Å	I	–	“säkerställa underlag...”

PR = problemrepresentation, L = legitimering, A = avvägning, Å = åtgärdsprincip.

Bilaga D: Representativa utdrag

Bilagan redovisar representativa textutdrag för respektive kodkategori och proposition. Utdragen är inte uttömmande, utan syftar till att illustrera de legitimeringsmönster som identifierats i den empiriska genomgången.

Proposition 2023/24:117

Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott

Regering: Kristersson

Kod S – Symbolisk legitimering

- **Kodrad 1**

”Utvecklingen av den brottsliga verksamheten medför att det finns ett behov av att utöka tvångsmedelskatalogen för att bättre kunna förebygga och förhindra allvarliga brott.”

- **Kodrad 2**

”Läget i samhället är så pass allvarligt att det krävs ytterligare åtgärder för att effektivt kunna bekämpa den allvarliga brottsligheten.”

- **Kodrad 7**

”För att kunna vända brottsutvecklingen krävs att de brottsbekämpande myndigheterna har effektiva och ändamålsenliga verktyg.”

Kod E – Expertorienterad legitimering

- **Kodrad 3**

”Polismyndigheten och Tullverket anser att utvidgade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel skulle öka förutsättningarna att förebygga och förhindra allvarlig brottslighet.”

- **Kodrad 8**

”Under 2022 fattade Åklagarmyndigheten 727 beslut om hemliga tvångsmedel. Uppgifterna har bidragit till att förhindra allvarlig brottslighet.”

- **Kodrad 14**

”Europadomstolens praxis innebär att staten i vissa situationer kan vara skyldig att vidta åtgärder för att skydda enskilda från allvarliga brott.”

Kod I – Instrumentell legitimering

- **Kodrad 4**

”Vid bedömningen måste en noggrann avvägning göras mellan effektiv brottsbekämpning och skyddet för grundläggande fri- och rättigheter.”

- **Kodrad 12**

”Samtidigt innebär förslagen att riskerna för enskildas personliga integritet ökar, vilket talar för att regleringen bör tidsbegränsas och utvärderas.”

- **Kodrad 17**

”Genom tydliga rättssäkerhetsgarantier och uppföljning kan tillämpningen ske på ett sätt som upprätthåller förtroendet för rättsordningen.”

Kod M – Moraliserande legitimering

Ej funna i propositionen enligt den operativa definitionen.

Proposition 2019/20:118

Ungdomsövervakning

Regering: Löfven

Kod E – Expertorienterad legitimering

- **Kodrad 1**

”Påföljdssystemet har utvecklats från behandlingstanken till ett ökat fokus på proportionalitet, likabehandling och förutsebarhet.”

- **Kodrad 2**

”Utgångspunkten för straffmätningen är brottets straffvärde.”

- **Kodrad 9**

”Reformen bör följas upp för att säkerställa att den får avsedda effekter.”

Kod I – Instrumentell legitimering

- **Kodrad 4**

”Ungdomsövervakning syftar till att ge en tydligare reaktion på brott samtidigt som återfall förebyggs.”

- **Kodrad 6**

”Ungdomsövervakning innebär att den unge ska följa en individuellt anpassad verkställighetsplan.”

- **Kodrad 10**

”Förslaget bedöms kunna genomföras inom befintliga organisatoriska ramar.”

Kod S – Symbolisk legitimering

Ej funna i propositionen enligt den operativa definitionen.

Kod M – Moraliserande legitimering

Ej funna i propositionen enligt den operativa definitionen.

Proposition 2021/22:17

Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

Regering: Löfven / Andersson

Kod M – Moraliserande legitimering

- **Kodrad 1**

”Det är viktigt att lagstiftningen återspeglar de värderingar som finns i samhället.”

- **Kodrad 6**
”Utgångspunkten för straffmätningen är brottets straffvärde och den klandervärdhet som gärningen innebär.”
- **Kodrad 7**
”Vid allvarlig brottslighet bör unga myndiga inte särbehandlas i förhållande till andra vuxna lagöverträdare.”

Kod E – Expertorienterad legitimering

- **Kodrad 2**
”Utgångspunkten vid påföljdsbestämningen är att brottets straff ska stå i proportion till dess allvar.”
- **Kodrad 12**
”En mer konsekvent tillämpning bidrar till ökad förutsebarhet och legitimitet i rättskipningen.”

Kod I – Instrumentell legitimering

- **Kodrad 8**
”Förslagen påverkar inte den straffrättsliga särbehandlingen av lagöverträdare under 18 år.”

Kod S – Symbolisk legitimering

- **Kodrad 10**
”Vid allvarlig brottslighet gör sig samhällets intresse av skydd särskilt starkt gällande.”

Proposition 2023/24:84

Säkerhetszoner

Regering: Kristersson

Kod S – Symbolisk legitimering

- **Kodrad 1**
”Läget i den kriminella miljön är allvarligt och nuvarande befogenheter är inte tillräckliga.”
- **Kodrad 2**
”Det finns ett angeläget behov av utökade möjligheter för polismän att kroppsvisitera personer.”

Kod I – Instrumentell legitimering

- **Kodrad 3**
”Utökade befogenheter inom tidsbegränsade zoner får inrättas endast under särskilda förhållanden.”
- **Kodrad 6**
”Möjligheten till domstolsprövning i efterhand säkerställer en rättssäker ordning.”

- **Kodrad 11**

”Regleringen innebär en risk för ökat intrång i den personliga integriteten och bör därför utvärderas.”

Kod E – Expertorienterad legitimering

- **Kodrad 4**

”Utökade befogenheter i tidsbegränsade zoner är ett effektivt verktyg. Den danska regleringen infördes 2004.”

Kod M – Moraliserande legitimering

Ej funna i propositionen enligt den operativa definitionen.